ULUSLARARASI HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI KONFERANSI ÖZET BİLDİRİ KİTABI

EDİTÖRLER
Meltem SARIBEYOĞLU SKALAR
Hilal CECANPINAR
Ümit Barış BAYINDIR

onikilevha

YAYIN NO: 2062

Uluslararası Hukukun Güncel Sorunları Konferansı Özet Bildiri Kitabı
Editörler: Meltem Sarıbeyoğlu Skalar Hilal Cecanpınar Ümit Barış Bayındır

ISBN 978-625-432-233-4

1. BASKI - İSTANBUL, AĞUSTOS 2022

© **ON İKİ LEVHA YAYINCILIK A. Ş.**

Adres Prof. Nurettin Mazhar Öktel Sokak No: 4/1 Şişli / İSTANBUL
Telefon (212) 343 09 02
Faks (212) 224 40 02
Web www.onikilevha.com.tr
E-Posta bilgi@onikilevha.com.tr
facebook.com/onikilevha
twitter.com/onikilevha
instagram.com/onikilevha

Baskı/Cilt Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
Nispetiye Mah. Birlik Sokak No:2
Nevin Arıcan Plaza 1. Levent/Beşiktaş/İstanbul
Tel: (212) 269 30 00
Sertifika No: 52846

EDİTÖRLER
Meltem SARIBEYOĞLU SKALAR
Hilal CECANPINAR
Ümit Barış BAYINDIR

ULUSLARARASI HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI KONFERANSI ÖZET BİLDİRİ KİTABI

23-24 EYLÜL 2021

onikilevha

KONFERANS BİLİM KURULU

Prof. Dr. Rauf VERSAN - İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Prof. Dr. Hasan KÖNİ - Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ - İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Selami KURAN - Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Emre ÖKTEM - Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Yıldıray SAK - Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

KONFERANS DÜZENLEME KOMİTESİ

YÖNETİCİ:

DOÇ. DR. MELTEM SARIBEYOĞLU SKALAR

ÜYELER:

DOÇ. DR. CEREN ZEYNEP PİRİM

DOÇ. DR. HAKKI HAKAN ERKİNER

DOÇ. DR. YILDIRAY SAK

DOÇ. DR. ABDULLAH SEZER

DR. ÖĞR. ÜYESİ HİLAL CECANPINAR

DR. ÖĞR. ÜYESİ F. ŞEYDA TÜRKAY KAHRAMAN

ULUSLARARASI HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI KONFERANS PROGRAMI	
1. GÜN (23 EYLÜL 2021)	
AÇILIŞ KONUŞMASI **13:30 – 13:45** **Prof. Dr. Selami Kuran** - Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kurucu Dekanı	
I.OTURUM **(13:45 – 15:45)** **MEŞRU MÜDAFAA, TERÖR VE GÜVENLİK**	**OTURUM BAŞKANI** **Prof. Dr. Selami Kuran** Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kurucu Dekanı **Doç. Dr. Ceren Zeynep Pirim** – Galatasaray Üniversitesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Uluslararası Hukukta 'İsteksiz veya Âciz Devlet Teorisi' ve Türkiye **Doç. Dr. Hakkı Hakan Erkiner** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- 11 Eylül 2000'den Eylül 2021'e Uluslararası Terörizmle Mücadele Bakımından Afganistan Meselesi ve Uluslararası Hukuk Bağlamında Değerlendirilmesi **Ar. Gör. Hande Gür** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- İşgal Altındaki Toprakların Geri Alınması İçin Meşru Müdafaa Kapsamında Kuvvet Kullanılması: Devam Eden Silahlı Saldırı Meselesi **Doç. Dr. Abdullah Sezer** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı- Uluslararası Hukuk Ve Terörle Mücadele Bağlamında Özgürlük-Güvenlik Dengesi **Dr. Öğr. Üyesi Deniz Tekin Apaydın** – Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Covid-19 Döneminde Artan Siber Güvenlik Tehditleri ve BM'deki Yansımaları

II. OTURUM **(16:00 – 17:45)** **ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK**	**OTURUM BAŞKANI** **Prof. Dr. Rauf Versan** İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı **Doç. Dr. Gökhan Güneysu –** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Otonom Silah Sistemleri Otonomi Önyargısı **Öğr. Gör. Mehmet Cengiz Uzun** – Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Uluslararası İnsancıl Hukuk İle Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Arasındaki İlişkinin Tanımlanmasında Sistematik Entegrasyon Öğretisinin Sınırlandırılmasına Yönelim **Dr. Öğr. Üyesi F. Şeyda Türkay Kahraman** – Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Devletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Uluslararası İnsancıl Hukukta Silahlı Çatışmaların Sınıflandırılması: Son Yıllarda Yaşanan Silahlı Çatışmalar Bağlamında Sınıflandırmanın Önemi **Doç. Dr. Meltem Sarıbeyoğlu Skalar** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Uluslararası Nitelikte Olmayan Silahlı Çatışmalarda İnsancıl Kuruluşların Sivillere Yardımına İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Sorunlar **Dr. Öğr. Üyesi Hatice Türkay** – Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Mültecilerin Korunmasında İnsancıl Hukukun Rolü

2. GÜN (24 EYLÜL 2021)	
III. OTURUM **(13:30 – 15:30)** **DENİZ HUKUKU, ÇEVRE VE SORUMLULUK**	**OTURUM BAŞKANI** **Prof. Dr. Elif Uzun** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Derya Aydın Okur** – İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı- Kanal İstanbul Projesine İlişkin Tartışmaların Uluslararası Deniz Hukuku Açısından İncelenmesi **Ar. Gör. Alp Eren Tanyeri** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Uluslararası Hukuk Bağlamında İstanbul Boğazı Ve Deniz Çevresinin Korunması **Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm Kaya** – Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Deniz Seviyesinde Yükselmenin Devlet Olmaya (Statehood) Etkilerine İlişkin Değerlendirme **Dr. Öğr. Üyesi Sevda Keskin** – Piri Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Dünya Sağlık Örgütü'nün Pandemi Döneminde Sorumluluğu **Dr. Öğr. Üyesi Hilal Cecanpınar** – Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Doğanın Zenginliği Ormanların İnsanlığın Ortak Mirası Olarak Değerlendirilmesi **Ar. Gör. Yeşim Yıldız** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Çevreye Yönelik Terör Saldırıları ve Bu Bağlamda Alınan Uluslararası Önlemlerin Değerlendirilmesi

IV. OTURUM **(15:45 – 17:30)** **BÖLGESEL GELİŞMELER**	**OTURUM BAŞKANI** **Prof. Dr. Enver Bozkurt** Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı **Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Erçakıca** – Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Kapalı Maraş Kısmi Açılımı ve Taşınmaz Mal Komisyonu İlişkisinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi **Doç. Dr. Halilov Zafik Zakiroğlu** – Azerbaycan Ulusal Havacılık Akademisi - Türkiye ve Azerbaycan'ın Uzay Hukuku Düzenlemelerinin Mukayesesi **Doç. Dr. Hatice Yazgan** – Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü- Brexit Sonrası Birleşik Krallık Göç Politikaları: Avrupa Birliği Hukuku Açısından Bir Değerlendirme **Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Alanur** – Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı - Uluslararası Hukukta Hükümetlerin Tanınması Bağlamında Taliban'ın Tanınması Sorunu **Ar. Gör. Abdülkadir Gülçür** - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı- Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Doğu Ege Adalarının Hukuki Statüsü

AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı çatısı altında çevrimiçi olarak gerçekleştirdiğimiz Uluslararası Hukukun Güncel Sorunları Konferansı, dört ana temadan oluşmaktadır. Konferansın hazırlığı aşamasında her bir oturumun uluslararası hukukun belirli bir temasına hasredilmiş olması ve tebliğlerin güncel tartışmaları içermesi konusunda büyük bir özen gösterdik. Oturumlar, uluslararası hukukta kuvvet kullanma ve meşru müdafaa, uluslararası insancıl hukuk, deniz hukuku, çevre ve sorumluluk ile uluslararası hukuk alanında bölgesel gelişmeler ve sorunların tartışılmasını içeren dört bölümde gerçekleştirildi. Konferansımızın oturumlarını yönetmeyi kabul ederek tebliğlerle ilgili son derece değerli katkılar sunan Oturum Başkanları Prof. Dr. Selami Kuran, Prof. Dr. Rauf Versan, Prof. Dr. Elif Uzun ve Prof. Dr. Enver Bozkurt (isimler oturumların sırasına göre yazılmıştır) olmadan bu konferansı bilimsel yönden bu denli doyurucu şekilde gerçekleştiremezdik. Hocalarımın Konferansımıza verdiği destek için sonsuz teşekkürü bir borç biliyorum.

Tebliğleri ile katkı sağlayarak Konferansımızın gerçekleşmesini sağlayan değerli konuşmacılara ise en içten teşekkürlerimi sunarım.

Pandemi koşullarında Konferansımızın çevrimiçi olması sayesinde çok sayıda katılımcı oturumları takip etme imkânı buldu. Özellikle teknik konularda son derece yardımcı olan Anabilim Dalımız Araştırma Görevlileri Ümit Barış Bayındır, Mehmet Emin Büyük ve Mine Ezgi Çırak'a da Konferans Düzenleme Komitesi adına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Meltem Sarıbeyoğlu Skalar
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Selami KURAN*

"Uluslararası Hukukun Güncel Sorunları" konulu toplantıya, güncel sorunların konuşulması ve akademik bilgilerin paylaşılması hususunda gerek konuşmalarıyla gerek katılımlarıyla katkıda bulunan bütün değerli katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Yıllardır aynı kürsüyü paylaştığımız ve hem akademik kimliğine hem de dostluğuna özel olarak değer verdiğim Sayın Doç. Dr. Meltem Sarıbeyoğlu Skalar'a, böylesine özenle hazırlanmış bir konferansın düzenlenmesine öncülük ettiği için teşekkür ederim. Bununla beraber konferansın düzenlenmesine yardımcı olan diğer saygıdeğer hocalarımız ve araştırma görevlisi arkadaşlarımıza da emekleri için teşekkür ederim.

Bu konferansın temel amacı; uluslararası hukuk alanında çalışan akademisyenlerin, uluslararası alandaki güncel meselelere bakış açılarını ve akademik değerlendirmelerini gerek meslektaşlarıyla gerek ilgili hukukçularla paylaşmalarıdır. Bu tür konferanslarda, uluslararası alandaki meselelere ve devletler arasındaki uyuşmazlıklarla gündeme gelen güncel konulara akademik pencereden güncel bir bakış açısını ortaya koymak ve buna ilişkin yeni perspektifleri paylaşmak oldukça kıymetlidir.

Ülkemizdeki bütün hukuk fakültelerinde milletlerarası hukuk dersi zorunlu olarak okutulmaktadır. Ancak özellikle uluslararası hukuki meselelerle ilgili yapılan değerlendirmelerin gerek hukukçular arasında gerek kamuoyu nezdinde maalesef daha çok hukuk perspektifinin dışındaki birtakım boyutlarıyla ele alındığını görmekteyiz. Bu durumun yalnız ülkemizde değil bütün dünyada var olan temel bir eksiklik olduğunu söy-

* Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kurucu Dekanı/Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, selami.kuran@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2420-7711.

leyebiliriz. Milletlerarası hukukun temelini oluşturan hukuk metinlerine bakıldığında - ki bunların başında Birleşmiş Milletler Şartı gelmektedir - temel amacın uluslararası barış ve güvenliğin korunması noktasında devletler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi olduğu görülür. Dolayısıyla şayet uluslararası barışın sürdürülmesi adına bir çabamız olacaksa bunun öncelikli çıkış noktası, milletlerarası hukuk metinlerinin gereği gibi değerlendirilerek, gelişen konjonktüre ve amacına uygun şekilde yorumlanması olmalıdır. Bu nedenle uluslararası hukuk alanında düzenlenen bu tür konferansların, alandaki "hukuk" bilincinin yükselmesinde önemli katkısı olduğu kanaatindeyim.

Kamuoyunda sıkça ifade edilen bir husus, uluslararası hukukun çok kırılgan ve kaotik bir yapıda görülmesidir. Bu yaklaşımı kısmen doğru bulmakla birlikte, sorunun esasen uluslararası uyuşmazlıklarla ilgili tartışmalarda uluslararası hukukun ve hukuk metinlerinin yeterince göz önünde bulundurulmamasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum.

Yakın geçmişte, 2020 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından Afganistan'da savaş suçu işlendiğine ilişkin iddialarla ilgili Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde bir soruşturma söz konusu olmuştur. Bunun devamında ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesi görevlilerine, hâkim ve savcılarına karşı yaptırım kararı almıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin altmış yedi üyesi içerisinde başta İngiltere, Fransa, Almanya, Avustralya ve Kanada gibi devletler olmak üzere, ABD'nin yaptırım kararına karşı açık ve net bir pozisyon alıp tepki göstermişlerdir. Bu gelişmeyi çok olumlu buluyorum. Ayrıca uluslararası hukukun dünyadaki varlığının yaygın şekilde kabul görmesi sürecinin önümüzdeki dönemlerde çok daha belirgin olacağını düşünüyorum.

Gerek yurtiçinde gerek yurtdışında geçirdiğim otuz beş yıllık akademik hayatım sonucunda elde ettiğim kişisel perspektifimle tespit ettiğim en önemli husus, özellikle ülkemiz için ulusal hukuk mevzuatının dışında uluslararası hukuk mevzuatının arz ettiği önemdir. Bu nedenle sadece klasik anlamda "devletler genel hukuku" değil; ayrıca "deniz hukuku", "Avrupa Birliği hukuku", "rekabet hukuku", "enerji hukuku", "bilişim hukuku" gibi alanların da uluslararası hukuk itibariyle çok önemli olduğu düşün-

cesindeyim. Önümüzdeki on yıllarda hem ülkemizde hem de dünyada bu alanda çok ciddi gelişmeler olacaktır. Dolayısıyla uluslararası hukukun farklı disiplinlerine hâkim, altyapısı çok gelişmiş, yabancı dili güçlü, genç hukukçuların ülkemize ve uluslararası hukuk camiasına kazandırılmasını misyon edinmek gereklidir.

Konferans kapsamında bugün ve yarın konuşulacak başlıkların tamamı, uluslararası hukukla ilgili olan herkesin yakından takip ettiği çok güncel meselelerle ilgilidir.

Örneğin uluslararası deniz hukukuyla ilgili olarak Ege'de ve Doğu Akdeniz'de yaşanan gerilimleri yakından takip ediyoruz. Türkiye'nin uzun yıllardır iyi komşuluk ilişkileri içerisinde yaşama ve bölgedeki kaynaklardan hakkaniyet ilkesi çerçevesinde birlikte faydalanma yönündeki çabalarına rağmen bu konuda maalesef bir ilerleme sağlanamamaktadır.

Bir başka örnek de Türkiye'nin Kuzey Suriye ve Kuzey Irak'taki sınır aşan operasyonlarıyla ilgilidir. Bu bağlamda gündeme gelen temel argüman, BM Şartı'nın 51. maddesinde düzenlenen meşru müdafaa hakkıdır. Bu hak, Birleşmiş Milletler'in kuruluş zamanındaki siyasi ve askeri şartlara uygun olarak klasik anlamda iki devlet arasındaki silahlı saldırılarda söz konusu olabilecek şekilde tasarlanmıştır. Fakat aradan geçen uzun zaman sonucunda artık dünyanın ve Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı reel olgu, "sınır aşan uluslararası terörizm" adı verilen eylemler olmuştur. Dolayısıyla meşru müdafaa hakkının, uluslararası toplum ve başta Birleşmiş Milletler tarafından, bölgesel ve küresel barış ve güvenliğin sağlanması yönünde, zamana uygun bir şekilde yorumlanması gerektiği kanaatindeyim. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması adına uluslararası hukukun, belirli alanlarda, kimi zaman bir evrimleşmeye doğru gittiği apaçık ortadadır.

Bir diğer önemli husus, bütün dünyanın can yakıcı şekilde yaşadığı COVID-19 sürecidir. Pandemi sonucunda uluslararası alanda tartışılan bir mesele de uluslararası örgütlerin uluslararası düzende nasıl konumlandırılacağı üzerinedir. Dünya Sağlık Örgütü ile ilgili ne tür bir revizyona ihtiyaç duyulduğu yönünde birtakım tartışmalar gündeme getirilmektedir. COVID-19'un başlangıç dönemlerinde aşı milliyetçili-

ği/ırkçılığı gibi bazı uygulamalar da söz konusu olmuştur. Uluslararası alandaki bu tür yeni gelişmelere ve meydan okumalara karşı tabii ki başta barış ve güvenliğin sağlanmasından sorumlu olan Birleşmiş Milletler ile özellikle bünyesindeki Güvenlik Konseyi birinci derecede sorumlu yapılardır. Güvenlik Konseyi ile ilgili de akademik ve siyasi düzeylerde birçok tartışma gündeme gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın konjonktürüne uygun şekilde oluşturulmuş olan bu tür hukuki yapıların, aradan geçen yılların ardından yeni oluşan çok kutuplu uluslararası sisteme uygun bir altyapıya kavuşması ihtiyacı da karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda bu tür konferansların hem güncel uluslararası gelişmelerin takip edilmesi açısından hem de ülkemizi yakından ilgilendiren meselelerle ilgili akademik anlamda belirli bir bakış açısının ortaya konulması açısından büyük önem arz ettiği düşüncesindeyim.

Bu açılış konuşması vesileyle tekrar, bu özel, "akademik ziyafet" dediğimiz iki günlük etkinliği düzenleyen değerli meslektaşlarıma ve sunum yapacak değerli hocalarımıza içten teşekkürlerimi sunuyor, esenlikler diliyorum.

İÇİNDEKİLER

ULUSLARARASI HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI KONFERANS PROGRAMI VI

AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR XI

AÇILIŞ KONUŞMASI XIII

İÇİNDEKİLER XVII

I. OTURUM
MEŞRU MÜDAFAA, TERÖR VE GÜVENLİK

ULUSLARARASI HUKUKTA "İSTEKSİZ VEYA ÂCİZ DEVLET TEORİSİ" VE TÜRKİYE 3

Doç. Dr. Ceren Zeynep PİRİM

11 EYLÜL 2001'DEN EYLÜL 2021'E ULUSLARARASI TERÖRİZMLE MÜCADELE BAKIMINDAN AFGANİSTAN MESELESİ VE ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 9

Doç. Dr. Hakkı Hakan ERKİNER

İŞGAL ALTINDAKİ TOPRAKLARIN GERİ ALINMASI İÇİN MEŞRU MÜDAFAA KAPSAMINDA KUVVET KULLANILMASI: DEVAM EDEN SİLAHLI SALDIRI MESELESİ 15

Arş. Gör. Hande GÜR

ULUSLARARASI HUKUK VE TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK DENGESİ.....21
Doç. Dr. Abdullah SEZER

COVİD-19 DÖNEMİNDE ARTAN SİBER GÜVENLİK TEHDİTLERİ VE BM'DEKİ YANSIMALARI..... 25
Dr. Öğr. Üyesi Deniz TEKİN APAYDIN

II. OTURUM
ULUSLARARASI
İNSANCIL HUKUK

OTONOM SİLAH SİSTEMLERİ: OTONOMİ ÖNYARGISI 33
Doç. Dr. Gökhan GÜNEYSU

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK İLE ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TANIMLANMASINDA SİSTEMATİK ENTEGRASYON ÖĞRETİSİNİN SINIRLANDIRILMASINA YÖNELİM 37
Öğr. Gör. Mehmet Cengiz UZUN

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUKTA SİLAHLI ÇATIŞMALARIN SINIFLANDIRILMASI: SON YILLARDA YAŞANAN SİLAHLI ÇATIŞMALAR BAĞLAMINDA SINIFLANDIRMANIN ÖNEMİ.....41
Dr. Öğr. Üyesi F. Şeyda TÜRKAY KAHRAMAN

ULUSLARARASI NİTELİKTE OLMAYAN SİLAHLI ÇATIŞMALARDA İNSANCIL KURULUŞLARIN SİVİLLERE YARDIMINA İLİŞKİN OLARAK ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR...45
Doç. Dr. Meltem SARIBEYOĞLU SKALAR

MÜLTECİLERİN KORUNMASINDA İNSANCIL HUKUKUN ROLÜ.....51
Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRKAY

III. OTURUM
DENİZ HUKUKU, ÇEVRE VE SORUMLULUK

KANAL İSTANBUL PROJESİNE İLİŞKİN TARTIŞMALARIN ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ 57
Doç. Dr. Derya AYDIN OKUR

ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA İSTANBUL BOĞAZI VE DENİZ ÇEVRESİNİN KORUNMASI 61
Arş. Gör. Alp Eren TANYERİ

DENİZ SEVİYESİNDE YÜKSELMENİN DEVLET OLMAYA (STATEHOOD) ETKİLERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME.. 67
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm KAYA

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ'NÜN COVİD-19 PANDEMİSİNDEN SORUMLULUĞU 71
Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN

DOĞANIN ZENGİNLİĞİ ORMANLARIN İNSANLIĞIN ORTAK MİRASI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ 75
Dr. Öğr. Üyesi Hilal CECANPINAR

ÇEVREYE YÖNELİK TERÖR SALDIRILARI VE BU BAĞLAMDA ALINAN ULUSLARARASI ÖNLEMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 79
Arş. Gör. Yeşim YILDIZ

IV. OTURUM
BÖLGESEL GELİŞMELER

KAPALI MARAŞ KISMİ AÇILIMI VE TAŞINMAZ MAL KOMİSYONU İLİŞKİSİNİN ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 85
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ERÇAKICA

TÜRKİYE VE AZERBAYCANIN UZAY HUKUKU DÜZENLEMELERİNİN MUKAYESESİ 89
Doç. Dr. Halilov Zafik ZAKİROĞLU

BREXİT SONRASI BİRLEŞİK KRALLIK GÖÇ POLİTİKALARI: AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME 93
Doç. Dr. Hatice YAZGAN

ULUSLARARASI HUKUKTA HÜKÜMETLERİN TANINMASI BAĞLAMINDA TALİBAN'IN TANINMASI SORUNU 97
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin DABANLIOĞLU ALANUR

ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE DOĞU EGE ADALARININ HUKUKİ STATÜSÜ 101
Arş. Gör. Abdulkadir GÜLÇÜR

1. GÜN

23 EYLÜL 2021

I. OTURUM

MEŞRU MÜDAFAA, TERÖR VE GÜVENLİK

ULUSLARARASI HUKUKTA "İSTEKSİZ VEYA ÂCİZ DEVLET TEORİSİ" VE TÜRKİYE *

Doç. Dr. Ceren Zeynep PİRİM**

2. maddesinin 4. fıkrası ile "devletler arasında" kuvvet kullanılmasını yasaklayan BM Şartı, 51. maddesinde meşru müdafaa hakkını düzenlemekte ancak bu hakkı doğuracak silâhlı saldırıların devletler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde sarih bir ifade içermemektedir. Bu çerçevede, bir devlete atfedilemeyen ancak bu devletin ülkesi üzerinden başka bir devlete karşı gerçekleştirilen saldırıların meşru müdafaa hakkı doğurup doğurmayacağı önemli fikir aykırılıklarının konusunu teşkil etmektedir.

51. maddede düzenlenen meşru müdafaa hakkını dar yorumlayan hukukçular ve Uluslararası Adalet Divanı'nın içtihadı, hakkın kullanılabilmesi için saldırının yalnızca mağdurunun değil failinin de devlet olması gerektiğini kabul etmiş, 2000'li yıllardan önceki devlet uygulamalarının büyük çoğunluğu da bu anlayış yönünde tecelli etmiştir. Bununla birlikte, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında meşru müdafaa hakkı devlete atfedilebilirlik üzerine kurulu olmayan bir yaklaşım ile ele alınmaya başlanmış ve 'isteksiz veya âciz devlet teorisi' olarak adlandırılan bir teori ortaya atılmıştır.

Teoriyi geliştiren hukukçular meşru müdafaa hakkının doğal bir hak olduğunu, teamül hukukunun bir parçasını teşkil ettiğini ve kimden

---

* Bu tebliğ, konuşmacının "Devletlere Atfedilemeyen Silâhlı Saldırılara Karşı Meşru Müdafaa: Uluslararası Hukukta Sınır Ötesi Operasyonun Hukukî Zemini" başlıklı makalesinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bkz. Pirim, Ceren Zeynep, "Devletlere Atfedilemeyen Silâhlı Saldırılara Karşı Meşru Müdafaa: Uluslararası Hukukta Sınır Ötesi Operasyonun Hukukî Zemini", *TAAD*, Yıl: 11, Sayı: 40, Ekim 2019, ss. 245-303.

** Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, czpirim@gsu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6680-6494.

gelirse gelsin bütün silâhlı saldırıların meşru müdafaa hakkı doğuracağını ifade etmekte, "silâhlı saldırı" kavramının saldırının faili ile değil, yoğunluğu ile ilgili bir kavram olduğunun altını çizmektedir. Dolayısıyla, devlet dışı aktörlerin belli bir yoğunluğa erişen saldırıları silâhlı saldırı kabul edilmeli ve bu saldırılara karşı meşru müdafaa hakkının bulunup bulunmadığı madde 51 çatısı altında değil, uluslararası teamül hukukunun meşru müdafaa hakkının kullanımına ilişkin öngördüğü "gereklilik" ve "orantılılık" kriterleri ışığında değerlendirilmelidir.

İsteksiz veya âciz devlet teorisini savunan devletlerin sayısının giderek arttığı ve Türkiye'nin de bu devletler arasında yer aldığı görülmektedir. Türkiye, 1990'lı yılların ikinci yarısından bu yana Irak ve Suriye üzerinde gerçekleştirdiği operasyonlarda, devletlerin ülkeleri üzerinden başka devletlere zarar verilmesini önleme yükümlülüğünün altını çizmekte, bu yükümlülüğün yerine getiril(e)memesi durumunda, saldırıya uğrayan devletin, kendini korumak için, yükümlülüğünü yerine getirmeyen devletin ülkesi üzerinde orantılı bir biçimde kuvvet kullanmasının kaçınılmaz hale geleceğini ifade etmekte, komşu devletlerin, ülkelerinin belli kısımlarında etkin kontrol sağlayamadıklarını ve bu ülkeler üzerinde konuşlanmış terör örgütlerinin Türkiye'ye yönelik saldırılarını engellemekten âciz olduklarını belirtmekle ve terör örgütlerinin kendisi için çok yakın bir tehlike teşkil ettiğini ve düzenlediği operasyonlar ile, uğradığı saldırılara karşı meşru müdafaa hakkını kullandığını ifade etmektedir. Türkiye'nin, "gereklilik", "varlığını korumak" ve "sınırlarını ve vatandaşlarını terörizmden sakınmak" gibi kavramlara da atıf yaptığı görülmektedir.

Bazı yabancı yazarlar, "silâhlı saldırı" kavramına atıfta bulunmadan yalnızca "terörizm tehdidi"ni gerekçe gösteren Türkiye'nin, sınır ötesi operasyonlarının hukukî gerekçesini açıkça ilân etmekten imtina ettiği ve meşru müdafaa hakkına dayanmadığını ifade etmektedir.

Türkiye'nin, bu tür iddiaların önüne geçmek için, daha açık bir hukukî dil kullanmasında ve teknik uluslararası hukuk terminolojisine riayet etmesinde fayda vardır. Türkiye, terör örgütlerine karşı sınırlarının ötesinde düzenlediği operasyonları ilk ve esas olarak uluslararası teamül hukukunun öngördüğü meşru müdafaa hakkına dayandırmalı ve meşru

müdafaa hakkının varlığını, maruz kaldığı "çok yakın tehlike" ve "terör tehdidi" gibi kavramlar üzerine değil, meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesinin koşulunu teşkil eden "silâhlı saldırı" kavramı üzerine inşa etmelidir.

Türkiye'nin, pozitif uluslararası hukuka uygunluğu henüz tartışmalı dahi olsa, uluslararası toplumun giderek daha yüksek sesle dile getirdiği isteksiz veya âciz devlet teorisini açıkça zikretmekten imtina etmemesi de hem terörle mücadelede elini güçlendirmesi hem de uluslararası hukukun bu alandaki kurallarının netleşmesine katkıda bulunması bakımından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Devlet Dışı Aktörler, Meşru Müdafaa, İsteksiz veya Âciz Devlet Teorisi, Sınır Ötesi Operasyon, Terörizm.

'THE UNWILLING OR UNABLE DOCTRINE' AND TURKEY*

Article 51 of the UN Charter provides that States against which an armed attack is committed have an inherent right to self-defence but does not mention the identity of the perpetrators of the attack that would give rise to this right. In this context, the doctrine is divided as to whether an attack by non-state actors is the kind of armed attack that allows a state to exercise its right to self-defence by using armed force.

Until the 21th century, Article 51 was interpreted narrowly in international legal doctrine, in the jurisprudence of the ICJ and in State practice. However, the right to self-defence has started, following the 9/11, to be subject to more innovative and dynamic interpretations, such as 'the unwilling or unable doctrine' that suggests recognizing the right to self-defence against armed activities committed by non-state actors.

Scholars who support this doctrine argue that the right to self-defence is an inherent right which is part of customary international law and that an attack that surpasses the threshold of gravity in scale and effect is considered an armed attack irrespective of its perpetrator and gives rise to the right to self-defence. Therefore, the question of whether attacks committed by non-State actors would give rise to the right to self-defence needs to be answered, not in light of Article 51, but in light of customary international law, and especially the principles of 'necessity' and 'proportionality'.

The number of States that support 'the unwilling or unable doctrine' has increased over time. From the second half of the 1990's, Turkey also started to refer, during its cross-border operations carried out in Iraq and Syria, to the obligation of States to prevent the use of their territories for the staging of terrorist acts against other States and to mention that in case this obligation is/cannot be respected, the victim State could not

* The present contribution is prepared in light of the ideas put forward by the author in her Article on 'Self-Defence in Response to Attacks by Non-State Actors: The Legal Basis of Cross-Border Operations in International Law', *Justice Academy of Turkey Review*, October 2019, Year: 11, No: 40, pp. 246-303.

be expected to stand idle. Since, Turkey indicates that as the concerned States are unable to exercise effective control on a part of their territories and to prevent the attacks committed by non-State actors from their soils, it becomes inevitable to resort to necessary and appropriate force to protect its territorial integrity and the lives of its citizens. In its letters addressed to the Security Council, Turkey refers also to the principles of 'self-preservation' and 'necessity'.

Some scholars are of the opinion that Turkey, referring to the necessity to eliminate the 'terrorist threats' and not to 'armed attacks', does not provide a clear legal basis for its cross-border operations and does not rely on the right to self-defence.

To avoid such claims, Turkey should use a more clear legal language and employ technical international law terminology. Turkey's cross-border operations should be based, firstly and essentially, on the right to self-defence arising from customary international law and its right to self-defence should be legitimized not by referring to 'terrorist threats' but to the 'armed attacks' committed by terrorist groups from the neighbouring States.

Turkey should also mention the 'unwilling or unable doctrine' as one of the legal basis' for its cross-border operations, although the compatibility of this theory with positive international law is still controversial. Such a choice would not only strengthen Turkey's hand in combatting against terrorism but would also help clarifying the international law rules in this field.

Keywords: Cross-Border Operations, Non-State Actors, Self-Defence, Terrorism, Unwilling or Unable Doctrine.

11 EYLÜL 2001'DEN EYLÜL 2021'E ULUSLARARASI TERÖRİZMLE MÜCADELE BAKIMINDAN AFGANİSTAN MESELESİ VE ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Hakkı Hakan ERKİNER*

Silâhlı bir saldırıya uğramış olmak, bu saldırıya uğrayan mağdur devletin tek taraflı olarak savunma amaçlı kuvvete başvurmasını uluslararası hukuka göre haklı kılan olmazsa olmaz koşuldur. 11 Eylül 2001'de ABD'nde Dünya Ticâret Merkezi ve ABD Savunma Bakanlığı'nın binâsı Pentagon'a yönelik terör saldırıları uluslararası hukukta silâhlı saldırı kavramının terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri saldırıları da kapsayacak biçimde yorumlanması sonucunu doğurmuştur. BM Güvenlik Konseyi 28 Eylül 2001'de almış olduğu 1373 sayılı kararlarında bu terör saldırılarının uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit ve hukuksal olarak da bir saldırı olduğunu, devletlerin meşrû müdâfaa haklarının bulunduğunu kabul etmiştir. ABD, Güvenlik Konseyi kararları doğrultusunda, Afganistan'a El-Kaide terör örgütüne yardım ve yataklık ettiği gerekçesiyle meşrû müdâfaa amaçlı Sürekli Özgürlük Harekâtı adıyla askerî bir operasyon düzenlemiştir. Devletlerin uluslararası topluluğunun geneli bu operasyonu uluslararası hukuka uygun bulmuş ve desteklemiştir.

11 Eylül 2001'de ABD'de iki yolcu uçağı Dünya Ticâret Merkezi'nin kuzey ve güney kulelerine ardı ardına çarpmışlardı. Üçüncü bir yolcu uçağı ise ABD Millî Savunma Bakanlığı'nın Pentagon binasına çarpmıştı. Dördüncü yolcu uçağı ise Pittsburgh kenti yakınlarına düşmüştü. Bunların terör saldırısı olduğunun ortaya çıkması ile ABD bu terör saldırıların-

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, herkiner@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0779-6414.

dan, lideri Usame Bin Ladin olan El-Kaide terör örgütünü mesul tutmuştur. ABD, El-Kaide lideri Usame Bin Ladin'in bulunduğunu ileri sürdüğü Afganistan'daki Taliban hükûmetinden, Bin Ladin'in kendisine teslimini ve örgütün de ülkede barınmasına artık izin verilmemesini istemiş fakat Taliban hükûmeti ABD'nin bu isteklerini reddetmiştir.

Terör saldırılarından bir gün sonra 12 Eylül 2001'de Nato Dâimî Konseyi ABD'ne karşı yapılan saldırıların NATO üyesi tüm devletlere karşı gerçekleştirilmiş olarak değerlendirildiğini açıklamıştır. Böylelikle NATO üyesi bir devletin saldırıya uğraması hâlinde tüm üye devletlerin saldırıya uğramış sayılacağını düzenleyen NATO Antlaşması'nın 5'inci maddesini işletmiştir. 12 Eylül'de BM Güvenlik Konseyi de 1368 sayılı kararı ile terörü kınamış ve BM Antlaşması'na göre doğal hak olan ferdî ya da kolektif meşrû müdâfaa hakkını tanımış, uluslararası barış ve güvenliğe karşı bir tehdit olarak gördüğünü belirtmiş, tüm dünya devletlerini terörist saldırıları gerçekleştirenleri, organize edenleri ve destekleyenleri adâlete teslim etmek için ivedilikle birlikte çalışmaya çağırmıştır. Güvenlik Konseyi 28 Eylül'de de 1373 sayılı kararı almıştır. Kararda 1368 sayılı karardaki hususlar tekrar edilirken, her devletin kendi ülkesinde bir başka devletin topraklarındaki terörist faâliyetleri organize etmek, kışkırtmak, yardımcı olmak ve yer almaktan kaçınma görevi olduğunu hakkındaki ilkeleri tasdik ettiğini de bildirmiştir.

11 Eylül terör saldırılarına cevâben 7 Ekim'de Afganistan'da belirlediği hedefleri hava bombardımanına uğratmaya başladı. İngiltere'nin de ABD ile birlikte yer aldığı hava harekâtlarında Kabil, Kandahar, Celalabad ve Herat ağır bombardıman uçakları ve seyir füzeleri ile vuruldu. Vurulan yerler arasında El-Kaide hedefleri olduğu kadar Taliban hedefleri de vardı. 1979 Sovyet işgâli Afganistan'ı savaşın bütün felâketlerine uğratmış ve bunun yaraları kapanmamışken; karanlık terör örgütlerinin yuvası hâline getirilmiş ülke 2001'de de ABD'nin askerî operasyonuna ve işgâline uğramaktaydı. 19 yıl sonra, ABD ve Taliban arasında 29 Şubat 2020'de ABD'nin Afganistan'dan tedrîci şekilde ve şartlara bağlı olarak çekilmesini öngören bir anlaşma yapıldı. Eylül 2021'de ABD, Afganistan'dan çekilmeyi tamamladı. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra terörist grup ve örgütlere karşı kuvvet kullanma yasağının varlığının uluslararası hu-

kukta artık kabul edilemeyeceği ileri sürülmüştür. Bildiride bu durumun uluslararası hukuk bakımından değerlendirilmesi yapılmaktadır. Elde edilen sonuca göre, 11 Eylül saldırılarından sonra terörist saldırıların da hukuken silâhlı saldırı olarak nitelendirilecek derece vehâmet arz edebileceği ve olması muhakkak olan bir terörist saldırıya karşı ya da olmakta olan ya da mâkul bir biçimde henüz olmuş sayılacak bir terörist saldırıya karşı meşrû müdâfaada bulunulabileceği gittikçe kuvvetlenen bir biçimde uluslararası hukukta devletlerin nezdinde kabul görmeye başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Kuvvet Kullanma, Meşru Müdafaa, Uluslararası Terörizm, 11 Eylül, Afganistan.

FROM SEPTEMBER 11, 2001 TO SEPTEMBER 2021, AFGHANISTAN ISSUE IN TERMS OF COMBATING INTERNATIONAL TERRORISM AND ITS EVALUATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL LAW

Being subjected to an armed attack is a sine qua non condition that justifies the victim state's unilateral defensive use of force according to international law. The terrorist attacks in the USA against the World Trade Center and the Pentagon, the building of the US Department of Defense on September 11, 2001, resulted in the interpretation of the concept of armed attack in international law to include the attacks carried out by terrorist organizations. The UN Security Council, in its resolutions 1373, adopted on September 28, 2001, accepted that these terrorist attacks are a threat to international peace and security and legally qualified as an "attack" that states have the right to self-defence. In line with the resolutions of the Security Council, the USA carried out a military operation to Afghanistan called "Operation Enduring Freedom" for self-defence on the grounds that it aided and abetted the terrorist organization Al-Qaeda. The general international community of States found this operation in accordance with international law and supported it.

On September 11, 2001, two passenger planes crashed into the north and south towers of the World Trade Center in the United States. A third passenger plane crashed into the Pentagon building of the US Department of National Defense. The fourth passenger plane crashed near the city of Pittsburgh. When it was revealed that these were terrorist attacks, the USA held the terrorist organization Al-Qaeda, whose leader was Osama Bin Laden, responsible for these terrorist attacks. The United States, which claims Al-Qaeda leader Osama Bin Laden was in Afghanistan, demanded from the Taliban government to surrender Bin Laden and not allow the organization to stay in the country anymore, but the Taliban government rejected these requests of the USA.

On September 12, 2001, one day after the terrorist attacks, the NATO Permanent Council declared that the attacks against the USA were considered to have been carried out against all NATO member states.

Thus, the 5th article of the NATO Treaty, which regulates that if a NATO member state is attacked, all member states will be deemed to have been attacked was operated. On 12 September, the UN Security Council also condemned terrorism with its resolution 1368 and recognized the right of individual or collective self-defence, which is an inherent right according to the UN Charter, stated that it considered it a threat to international peace and security, and called on all States to work together urgently to bring to justice the perpetrators, organizers and sponsors of these terrorist attack. The Security Council adopted Resolution 1373 on September 28. While reaffirming the points in the resolution 1368, it also stated that it reaffirmed the principles that every State has the duty to refrain from organizing, instigating, assisting or participating in terrorist acts in another State within its territory.

In response to the September 11 terrorist attacks, it started airstrikes on targets it had set in Afghanistan on October 7th. Kabul, Kandahar, Jalalabad and Herat were hit by heavy bombers and cruise missiles in air operations in which the UK took part with the USA. Among the places hit were Taliban targets as well as al-Qaeda targets. While the 1979 Soviet invasion inflicted all the disasters of the war on Afghanistan and its wounds were not healed; The country, which had been turned into a home for dark terrorist organizations, was also subject to a military operation and occupation by the United States in 2001. 19 years later, an agreement was signed between the US and the Taliban on February 29, 2020, which stipulated the gradual and conditional withdrawal of the US from Afghanistan. In September 2021, the United States completed its withdrawal from Afghanistan. It has been argued that after the September 11, 2001 attacks, the existence of a prohibition on the use of force against terrorist groups and organizations is no longer acceptable in international law. In this paper, this situation is evaluated in terms of international law. According to the results obtained, after the September 11 attacks, it has begun to be accepted by the States in international law increasingly stronger way that terrorist attacks can be so severe they can be legally qualified as an armed attack and that there can be self-defence against a terrorist attack that is sure to happen, or against a terrorist at-

tack that is taking place or that will reasonably be deemed to have just happened.

Keywords: International Law, Use of Force, Self-Defense, International Terrorism, 11 September, Afghanistan.

İŞGAL ALTINDAKİ TOPRAKLARIN GERİ ALINMASI İÇİN MEŞRU MÜDAFAA KAPSAMINDA KUVVET KULLANILMASI: DEVAM EDEN SİLAHLI SALDIRI MESELESİ

Arş. Gör. Hande GÜR*

Toprakları başka bir devlet tarafından işgal edilmiş olan bir devlet bu toprakları yeniden ele geçirmek için meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanabilir mi? Diğer bir deyişle işgal, meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanmaya müsaade eden "devam eden silahlı saldırı" olarak nitelendirilebilir mi?

Silahlı çatışmalarda savaşan taraflardan biri, rakibi üzerinde üstünlük elde etmeyi başardığında, uluslararası silahlı çatışma, işgal biçimini alabilir. İşgal için iki koşul yerine getirilmiş olmalıdır; işgalci, kendisine ait olmayan bir bölgede etkin kontrol uygulamakta ve bu girişim meşru egemen tarafından onaylanmamaktadır.

İşgalin, silahlı çatışmanın bir sonucu olarak düşman gücün bir bölge üzerinde otorite kurması anlamına geldiği düşünüldüğünde; işgal altındaki devletin, işgalci devlete karşı silahlı kuvvete başvurma gereksinimi kolayca anlaşılabilir. Zira devrik egemen, geçici olarak yabancı otoriteye verilen topraklar üzerindeki kontrolünü yeniden kazanmaya istekli olabilir. Bu durumda işgalci devlet, çeşitli kaynaklardan gelen silahlı saldırılarla karşı karşıya kalabilmekte; işgal altındaki devlet, topraklarının kontrolünü yeniden kazanmak için jus ad belluma başvurabilmektedir.

Şu halde, toprakları işgal altında olan bir devlet, işgal devam ettiği sürece meşru müdafaaya başvurabilir mi? Yoksa işgal sonrası bir statüko

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, hande.gur@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3066-6343.

kurulduğunda ve aktif bir çatışma durumunun yokluğunda meşru müdafaa hakkı sona mı ermektedir?

İşgal kesin olarak kurulduğunda, uluslararası toplum ve devlet uygulaması meşru müdafaa kapsamında silahlı kuvvete başvurulmasını tercih etmemekte, meşru müdafaaya ancak işgalin başlamasının ardından başvurulabileceğini; çünkü yargısal veya yargı dışı uyuşmazlık çözüm yolları bir kez tetiklendiğinde, meşru müdafaaya başvurmanın artık gerekli görülmeyeceğine işaret etmektedir. Ancak vurgulamak gerekir ki, işgalin barışçıl yollarla çözümüne yönelik bu uluslararası eğilim, doğası gereği vazgeçilmez olan meşru müdafaa hakkından feragat anlamına gelmemektedir. Zira bu durum meşru müdafaa hakkının gereklilik kriteri ile ilgilidir. İşgalin ardından taraflar müzakerelere başladıktan veya barışçıl uyuşmazlık çözüm mekanizmalarına başvurduktan sonra meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanımının gerekli olup olmadığı mevcut duruma göre tartışılabilir.

Öte yandan, BM Genel Kurulu'nun Saldırının Tanımı Kararı ve UCM Statüsü, işgali "saldırı" fiili olarak değerlendirmektedir. Her ne kadar BM Şartı 51.maddedeki "silahlı saldırı" terimi ile 39. Maddedeki "saldırı" terimi arasındaki farklara ilişkin tartışmalar süregelse de UAD, Genel Kurul kararındaki saldırı tanımını teamül hukuku bakımından silahlı saldırı ile ilişkilendirmiştir. Buna göre işgal, mağdur devlete meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanma hakkı veren bir silahlı saldırıdır. Bu durumda "devam eden silahlı saldırı" olarak görülen uzun süreli bir işgal durumunun sürekli bir haksız fiil olarak kabul edilmesi gerektiğinden, meşru müdafaa kapsamında kuvvet kullanma açısından âciliyet kriteri sağlanmış olmaktadır.

Bu çalışma, kuvvet kullanma sonucu meydana gelen işgal durumunda, silahlı saldırının yalnızca 'vuku bulmadığını', aynı zamanda 'devam etmekte' olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Nitekim devam etmekte olan bir silahlı çatışmanın varlığında meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesi mümkündür. Bu durumda meşru müdafaa eyleminin uluslararası hukuka uygun olup olmadığının tespiti için incelenmesi gereken şey; gereklilik ve orantılılık kriterlerinin yerine getirilip getirilmediğidir.

Gereklilik, genellikle meşru müdafaa kapsamında kullanılan kuvvetin âciliyetine ve bu kuvvetin son çare olup olmadığına işaret etmektedir. Buna göre kuvvet kullanma sonucunda ortaya çıkan uzun süreli işgal sürekli bir saldırı olduğundan âciliyetle ilgili kriter karşılanmakta; sorun bu kuvvetin son çare olup olmadığı noktasına evrilmekte olup, işgalin uzun sürmesi 'kendiliğinden' son çare gerekliliğinin karşılandığı anlamına gelmemektedir.

Anahtar Kelimeler: İşgal, meşru müdafaa, kuvvet kullanma, devam eden silahlı saldırı, gereklilik.

USE OF FORCE IN SELF-DEFENSE TO RECOVER OCCUPIED TERRITORIES: A SITUATION OF CONTUNUING ARMED CONFLICT

Does a state whose territory has been occupied by another state have the right to use force in self-defense to recover the occupied territories? In other words, can the occupation be characterized as an "continuing armed attack" that allows the use of force in self-defense?

When one of the belligerents succeeds in gaining the upper hand over his adversary, an international armed conflict may take the form of occupation. For occupation two conditions must be fulfilled; the occupier is able to exercise effective control over a territory that does not belong to it and its intervention has not been approved by the legitimate sovereign.

Considering that occupation means the establishment of authority by an enemy power over a region as a result of armed conflict; the need to resort to armed force against the occuping state is easily understandable. Because the ousted sovereign may be willing to regain control over the territory temporary placed under foreign authority. In this case, the occuping state may be faced with armed attacks from different sources; the occupied state can invoke to jus ad bellum in order to regain control of its territory.

In that case, can the occupied state resort to self-defense as long as the occupation continues? Or, does the right of self-defense end when a post-occupation status quo is established and in the absence of an active armed conflict?

When the occupation is firmly established, the international community and state practice does not prefer the use of armed force in self-defense and suggest that self-defence may be invoked only in the aftermath of the occupation's commencement since, once judicial or extrajudicial means of dispute resolution have been triggered, the resort to self-defence would no longer be considered necessary. However, it should be emphasized that this international tendency towards peaceful settlement of the occupation does not mean a renunciation of the right to self-defence,

which is not renounceable because of its inherent character. Because this situation is related to the criterion of necessity of the right of self-defense. When occupation is settled, after the parties start negotiations or resort to peaceful dispute resolution mechanisms, whether the use of force is necessary within the scope of self-defense can be discussed depending on the current situation.

On the other hand, the UN General Assembly Resolution on the Definition of Attack and the ICC Statute consider military occupation as an act of "aggression". Although debates continue regarding the differences between the term "armed attack" pursuant to Article 51 of the UN Charter and the term "aggression" pursuant to Article 39, the ICJ has associated the definition of aggression in the General Assembly resolution with an armed attack in terms of customary law. Accordingly, occupation is an armed attack that gives the victim state the right to use force in self-defense. In this case, since a prolonged occupation situation, which is seen as an " continuing armed attack", should be regarded as a continuous wrongful act, the criterion of immediacy is met in terms of use of force in of self-defense.

This study aims to demonsrate that in the case of an occupation that occurs as a result of the use of force, an armed attack not only 'occurs' but also 'continues'. As a matter of fact, it is possible to use the right to self-defense in the presence of an continuing armed conflict. In this case, what needs to be examined in order to determine whether the act of self-defense is lawful in international law; whether the criteria of necessity and proportionality are met. Necessity refers to both to the immediacy of the response in self-defence and to the notion that the use of force is a last resort. Accordingly, since the prolonged occupation resulting from the use of force is a continuous attack, the criterion of immediacy is met; the problem evolves to the point of whether this force is the last resort, and the long duration of the occupation does not mean that the 'automatically' last resort requirement is met.

Keywords: Occupation, self-defence, use of force, continuing armed attack, necessity.

ULUSLARARASI HUKUK VE TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK DENGESİ

Doç. Dr. Abdullah SEZER[*]

Barış hakkı temelinde savaşa ve şiddete karşı olmak, aynı zamanda teröre de karşı olmayı gerektirir. Güvenli bir çevrede yaşam, insanın en temel ihtiyaçlarındandır. Abraham Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" kuramına göre, güvenlik ihtiyacı, birincil ihtiyaçlar kategorisindedir. Terör, hak ve özgürlüklerin yanı sıra, istikrarlı sosyal ve ekonomik düzeni de tahrip eden bir olgudur. Bu yüzden terör, global ve karmaşık bir sorundur. Terörün global boyutu, Temmuz 2019'da hazırlanan 11. Kalkınma Planı' nda (2019-2023) yer alır: Buna göre, küresel ölçekte terör eylemlerinin yanında savunma harcamaları da artmıştır (para. 15). Margaret Thatcher'ın 1985'teki benzetmesiyle demokrasi, terörizmin oksijenidir. Gerçekten demokrasi, bir yönüyle bu tür eylemlere zaman zaman koruma kalkanı olabilmektedir. Bununla birlikte demokrasi, özgürlüğün de sağlıklı biçimde yeşereceği yegâne "bahçe"dir.

"Militan demokrasi", terör karşısında önceden ve sert tedbirler alma ilkesine dayanır. Oysa Avrupa Konseyi'nin istişarî organı olan Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komsiyonu olarak da anılır), daha farklı bir bakış açısını yansıtır. Terörle mücadelede özgürlük ve güvenlik dengelenmesi gereken kavramlardır, ancak mutlak zıt ve birbirinden kopuk değildir. Diğer deyişle, birbirini besleyen ve iç içe geçen kavramlardır. Bu çatışmada biri diğerine feda edilemez. Aslolan, her iki kavram arasında optimum denge kurmak ve uyumlaştırmaya gitmektir. Ancak öyle haklar vardır ki, en küçük istisna, esnetme, sınırlama veya derogasyona gidilemez. Birçok belgede, bu özel statülü haklar sayılır (Örn.

[*] Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, abdullah.sezer@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6633-938X.

1982 Anayasası madde 15, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi madde 15, Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi madde 4).

Terörle mücadelede ülkeler farklı stratejiler geliştirmiştir. Ancak hangi strateji esas alınırsa alınsın, odağına insan onuru yerleştirilmeli ve özellikle çekirdek haklara asla dokunulmamalıdır. Kaldı ki, bu ilkeleri esneten bir terörle mücadele konsepti, kısa vadede terörle mücadelede başarı getirse de, giderek keyfi işlem ve eylemlerin meşrulaşmasına hizmet edeceği gibi, karşıt akımları da mağdur konumuna yükseltme riskini taşımaktadır. Öte yandan, "hak temelli yorum" ilkesi gereği, söz konusu çatışmada bir tercih yapılacaksa, ikincisi lehine olmalıdır. Terör yaşam hakkı ve huzurlu bir yaşam sürdürme hakkına en ciddi tehdit olduğu için, devletin buna karşı bireyi (yurttaş ve yabancı) koruması gerekir. Bu ise, devletin temel yükümlülükleri kataloğunda yer alan koruma yükümlülüğü olup, saygı/kaçınma yükümlülüğünden farklı olarak, "pozitif bir yükümlülük"tür. Daha açık deyişle, yalnızca ihlalden kaçınmayı değil, ihlale karşı koyma, önleme, caydırma, koruma ve ihlale yelteneni cezalandırma zorunluluklarını kapsar. Nasıl ki terör global bir sorun ise, çözümü de global bir bakışı gerektirir. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin yaklaşımına göre, terörle mücadelede ana ilkelere uyulmalıdır (örn. yasallık, ölçülülük, vs). Ayrıca, mutlak haklar zedelenmemelidir (örn. yaşam hakkı, işkence yasağı, angarya yasağı, vs). Terörle mücadelede söz konusu denge, birçok stratejik belgede de yer alır (Birleşmiş Milletler Terörle Küresel Mücadele Stratejisi, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Terörle Mücadelede İlkeleri, Avrıpa Birliği Terörle Mücadele Stratejisi, vb). Söz konusu belgelere referans yapan ulusal terörle mücadele stratejileri, hiç kuşkusuz daha sağlıklı temellere oturacak ve söz konusu dengeyi sağlamada başarılı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük ve güvenlik dengesi, yaşam hakkı, terörle mücadele, pozitif yükümlülük, koruma yükümlülüğü, hak temelli yorum.

THE BALANCE OF FREEDOM AND SECURITY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL LAW AND THE FIGHT AGAINST TERRORISM

Being against war and violence on the basis of the right to peace also requires being against terrorism. Living in a safe environment is one of the most basic human needs. According to Abraham Maslow's "hierarchy of needs" theory, the need for security is in the category of primary needs. Terrorism is a fact that destroys the stable social and economic order as well as rights and freedoms. Therefore, terrorism is a global and complex problem. The global dimension of terrorism is also included in the 11th Development Plan of Turkey (2019-2023) prepared in July 2019. According to this, on a global scale, defence expenditures have increased besides the acts of terrorism (para. 15). As Margaret Thatcher said in 1985, democracy is the "oxygen of terrorism". Indeed, in one regard democracy occasionally can be a protective shield for such actions. However, democracy is sole "garden" where freedom healthily grow.

"Militant democracy" is based on the principle of taking precautionary and drastic measures against terrorism. However, the European Commission for Democracy Through Law (also known as the "Venice Commission"), the advisory body of the Council of Europe, reflects a different perspective. In the fight againts terrorism, freedom and security are concepts that need to be balanced, but they are not absolute opposites and disconnected from each other. In other words, in this conflict these are concepts that feed and interpenetrate each other. One cannot be sacrificed for the other. The main thing is to establish an optimum balance between both concepts and to go for harmonization. However, there are such rights that the slightest exception, stretch, limitation or derogation cannot be made. In many documents, these special status rights are counted (1982 Constitution of Turkey, art. 15; European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, art. 15; United Nations Convention on Civil and Political Rights, art. 4, etc.).

In the fight against terrorism countries have developed different strategies. However, whatever strategy is taken as a basis, human dignity

should be placed in its focus and especially core rights should never be touched. Moreover, although a counter-terrorism concept that stretches these principles will bring success in the fight against terrorism in the short run, it will increasingly serve to legitimize arbitrary actions and actions, and it also carries the risk of turning counter-currents into victims. On the other hand, in accordance with the principle of "right-based interpretation", if a choice is to be made in the conflict in question, it must be in favor of the latter. Since terrorism is the most serious threat to the right to life and the right to lead a peaceful life, the state must protect the individual (citizen and foreigner) against it. This, on the other hand, is the obligation to protect included in the catalog of the basic obligations of the state, and it is a "positive obligation", unlike the obligation to respect/avoid. In other words, it covers not only avoiding the violation, but also the obligations to resist, prevent, deter, protect and punish those who attempt to violate it. Just as terrorism is a global problem, its solution also requires a global perspective. According to the approach of the European Court of Human Rights, the main principles must be respected in the fight against terrorism (legality, proportionality, etc.). Moreover, absolute rights should not be violated (the right to life, prohibition of torture, etc.). The balance in question in the fight against terrorism is also included in many strategic documents (United Nations Global Counter-Terrorism Strategy, Council of Europe Principles on Human Rights and Counter-Terrorism, European Union Counter-Terrorism Strategy, etc.). The national counter-terrorism strategies that make reference to the said documents will undoubtedly be built on healthier foundations and will be successful in maintaining the balance in question.

Keywords: The balance of freedom and security, the right to life, fight against terrorism, positive obligation, obligation to protect, right-based interpretation.

COVİD-19 DÖNEMİNDE ARTAN SİBER GÜVENLİK TEHDİTLERİ VE BM'DEKİ YANSIMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Deniz TEKİN APAYDIN*

Milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine yol açan Covid-19 pandemisi halen sürmekte olup, dünyayı belki de yüzlerce değişik yönde etkilemiştir. Bunların sağlık konusundan sonra muhtemelen en göze çarpan yönü 'yeni dünya düzeninin' bir parçası olarak kabul edilen hızlı dijitalleşme trendi, yani dijital dönüşümdür. Covid-19 pandemisi ile internet kullanımı hem nicel olarak artmış hem de nitel olarak değişmiştir. Bu dönemde siber güvenlik risklerinin artmasının başlıca sebepleri olarak artan kullanıcı sayısı, artan kullanım miktarı ve artan kullanım alanları gösterilebilir. Farklı zamanlarda da olsa pek çok devlet tarafından uygulanan kapanma tedbirleri neticesinde günlük hayatın çoğu aktivitesi ile eğitim, bankacılık, sağlık gibi pek çok hizmet sunumu dijital platformlara taşınmıştır. Bazı hizmetlere sadece dijital erişim olanağı sunulması siber bağımlılığı ortaya çıkarmıştır. Evden çalışma modelinin arttığı bu süreçte siber uzayda yeni pek çok hedef ortaya çıkmış ve güvenlik riskleri büyümüştür. Bu riske maruz kalanlar gerçek kişiler ya da ticari işletmeler olabileceği gibi, devletler de olabilir. Bilhassa kamusal hizmet ağlarının ve dijital hizmetlerin oluşturduğu kritik altyapıların devlet-destekli veya devlet-dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen siber saldırılara karşı korunması hayati önem arz eder. Ekonominin ve mali yapının da siber saldırılara karşı korunması devletlerin paydaş olarak sorumluluklarını gerektirir, zira mali sistemlerin çökmesinin ya da aksamasının ekonomik etkileri yıkıcı olabilir.

* Boğaziçi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, deniz.tekin@boun.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6022-4407.

Siber saldırılar, evrensel boyutu olan ve BM tarafından terörizm başlığı altında değerlendirilen bir olgudur. Dolayısıyla siber güvenlik kavramı bir terörle mücadele meselesidir ve çeşitli yönleriyle bugüne dek farklı BM kararlarında yer bulmuştur. Ancak henüz bir Güvenlik Konseyi kararı ile bağlayıcı normatif içeriğe erişememiş siber güvenlik konusu, Covid-19 sürecinin yarattığı dönüşümle BM nezdinde ivme kazanmıştır. Bilhassa Silahsızlanma ve Uluslararası Güvenlik Komitesi'nin girişimleriyle yürütülen siber güvenlik konusunda, 1998'den beri Uluslararası Güvenlik Bağlamında Bilgi ve Telekomünikasyon Alanında Gelişmeler adıyla yıllık Genel Kurul kararları alınmaktadır. Bu Komite bünyesindeki görüşmelerde 2001 yılında Rusya'nın talebi doğrultusunda coğrafi dağılım esasıyla tespit edilen 15 devletten temsilciler ile oluşturulan Hükümet Uzmanları Grubu (HUG-GGE) bugüne dek üç tane konsensüs raporu oluşturmuştur. Bunun yanı sıra BM Ekonomik ve Mali Komitesi siber güvenlik konusunda küresel bir kültür oluşturmaya ilişkin 2002, 2003 ve 2009 tarihli üç adet Genel Kurul Kararına öncülük etmiştir. Bunlardan son ikisi kritik bilişim altyapılarına ilişkindir.

Sosyal, Kültürel ve İnsani Komite ise genelde siber suçlar ve mahremiyet haklarına odaklı çalışmalar gerçekleştirmiştir. 2000 ve 2001'de kabul edilen iki Karar'ın bilhassa bilişim teknolojilerinin suça alet edilmesi ile mücadele konusuna odaklandığı görülmektedir. Bunun yanında 2013 yılında A/RES/68/167 sayılı BM Genel Kurul Kararı ile 'Dijital Çağda Mahremiyet Hakkı' kabul edilmiş ve insanların çevrimdışı iken sahip olduğu hakların çevrimiçiyken de geçerli olması prensibi teyit edilmiştir. Yine bu konu hakkında BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin bir rapor hazırlaması öngörülmüş, sözü edilen rapor ise 30 Haziran 2014'te açıklanmıştır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in de son yıllarda artan biçimde siber suçları ilgi alanına dâhil ettiği görülmektedir. Ayrıca Suçun Önlenmesi ve Cezai Adalete dair BM Kongresi'nde 2010 yılında A/RES/65/232 sayılı Genel Kurul kararıyla 'Siber Suçlar ve Bunlara Karşı Uluslararası Yaklaşımlar' konusunu çalışmak üzere bir açık-uçlu hükümetlerarası uzmanlar grubu kurulması öngörülmüş ve bu oluşum raporunu 2013 yılında yayınlamıştır.

Siber alana ilişkin pek çok mesele, sayılanlar dışındaki bazı BM oluşumları tarafından da çalışmalara konu edilmektedir. Ancak daha geniş perspektifli siber güvenlik tartışması, BM Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü altında faaliyet gösteren İnternetin Terörist Amaçlarla Kullanılmasıyla Mücadele Çalışma Grubu tarafından yürütülmektedir. 2018'de A/RES/73/27 sayılı Genel Kurul Kararına istinaden oluşturulan ve faaliyetlerine 2019'da başlayan Açık-Uçlu Çalışma Grubu'nun (AUÇG-OEWG) uzlaşı raporu 12 Mart 2021'de yayınlanmıştır. Bu rapor uluslararası hukuk bakımından normatif bir güce sahip olmasa dahi tüm BM üyesi devletlerin siber güvenlik konusunda görüşerek anlaşmaya vardıkları ilk süreç olması açısından önemlidir. Yine ilk kez devletler bakımından uluslararası alanda 'hukuken bağlayıcı yükümlülükler' getirilmesi 'olasılığı' bu rapor ile kayda geçmiştir. Halihazırda politik bir başarı örneği sunan AUÇG'nin çalışmalarının, ileride varılabilecek bir hukuki uzlaşı zemininin ilk adımlarını attığı ve bağlayıcı uluslararası bir düzenlemenin erken habercisi olduğu beklentisi dillendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Siber güvenlik, BM, terörizm, dijitalleşme, Covid-19.

INCREASED CYBER-SECURITY THREATS IN THE ERA OF COVID-19 AND THE REFLECTIONS THEREOF AT THE UN

The ongoing Covid-19 pandemic that caused the loss of lives of millions, has probably affected the World in hundreds of varying ways. It is likely that the most striking one of those after the health issues, is the rapid digitalisation trend -the digital transformation- as acknowledged as part of the so-called 'new World order'. With the Covid-19 pandemic the use of the Internet not only has increased quantitatively, but also changed qualitatively. The primary reasons for the rising cyber-security threats may be given as increased number of users, increased usage, and increased fields of use. As a result of the lockdown measures that have been put into place by many States, however they may be at differing schedules, many activities of the daily life such as education, banking and health-care, have been transferred onto the digital platforms. Digital-only access to certain services induced cyber-dependency. In this process where working from home practice has increased, new targets have emerged in the cyber-space and the security risks have grown. The parties exposed to such risks may be States, as well as real persons or businesses. It is especially grave that the public services networks and the digitalised critical infrastructures are protected against cyber-attacks by State-sponsored or non-State actors. The protection of economics and the financial structure against cyber-attacks is also an obligation of the State as a stakeholder, since the consequences of the collapse of financial systems or the failure thereof may have a destructive effect.

Having a universal dimension, cyber-attacks are dealt with under the topic of terrorism by the UN. That is to say, cyber-security is a counter-terrorism issue and hitherto, with its varying facets, found its way into various UN resolutions. Although, it has never attained a normative power through a legally binding Security Council Resolution, cyber-security issue has gained momentum before the UN, via the transformation triggered by the Covid-19 period. On the cyber-security issue, which is particularly led by the initiations of the Disarmament and International Security Committee, General Assembly resolutions on

'Developments in the field of information and telecommunication in the context of security' have been adopted on an annual basis since 1998. During the work of this Committee, upon the request of Russia in 2001, a group of governmental experts (GGE), composed of 15 States that are determined in accordance with an equitable geographical distribution basis, prepared three consensus reports up until now. Other than that, UN Economic and Financial Committee has put forward three General Assembly Resolutions regarding the creation of a global culture on cyber-security subject, in 2002, 2003 and 2009. The latter two of those are related to the protection of critical information infrastructures.

The Social, Cultural and Humanitarian Committee on the other hand, has carried out activities, which are generally focalised on cybercrimes and privacy rights. It is observed that the two Resolutions dated 2000 and 2001 are mainly focused on combating the criminal misuse of information technologies. Besides, in 2013 through a UNGA Resolution (A/RES/68/167) 'The Right to Privacy in the Digital Age' has been adopted, which confirmed the principle that whatever rights people have offline must be protected online. Again, it was stipulated in that Resolution that a report to be prepared by the UN High Commissioner on Human Rights, which was then submitted on 30th of June 2014.

It is also witnessed that the Economic and Social Committee has become increasingly attentive to cybercrimes. Moreover, in the UN Congress on Crime Prevention and Criminal Justice it was set forth by a GA Resolution in 2010 (A/RES/65/232) that an open-ended intergovernmental experts group to be set up to explore 'cybercrime and international responses to it', and this report was produced in 2013.

Many studies and initiatives related to cyberspace issues have also been conducted by other UN organisational platforms. However, the broader cyber-security debate is carried out in the Working Group on Countering the Use of the Internet for Terrorist Purposes, which operates under the UN Counter-Terrorism Implementation Task Force. The Open-Ended Working Group (OEWG), which was set up upon the UNGA Resolution A/RES/73/27 in 2018, and started its work in 2019,

published its consensus report on the 12th of March, 2021. Even though the report does lack a normative power from an international law perspective, it is notable that it represents the first ever process where all UN Member States have negotiated and agreed upon cyber-security matters. Nevertheless, the Report marked the 'possibility' of 'internationally legally binding obligations' for the States. At this juncture in time, the work of the OEWG can be featured as a political success, yet, in the expectation that it may have set the foundation of a future basis for a legal compromise, and the preview of a binding international legal regulation.

Keywords: Cyber-security, UN, terrorism, digitalisation, Covid-19.

1. GÜN

23 EYLÜL 2021

II. OTURUM

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK

OTONOM SİLAH SİSTEMLERİ: OTONOMİ ÖNYARGISI

Doç. Dr. Gökhan GÜNEYSU*

Günümüzün en heyecan verici tartışmalarından bir tanesi de otonom silahlı sistemleri hakkındadır. Hem diplomatik hem de akademik dünyada bu sistemler hakkında çok sayıda toplantı düzenlenmekte, raporlar yazılmaktadır. Bu tartışmalarda insan-makine etkileşiminin merkezî önemi ortaya çıkmıştır. Yine, bu etkileşimim mahiyetine göre otonom sistemlerin sınıflandırılması da söz konusu olmaktadır. Bu üçlü ayrımın birinci grubunda man-in-the-loop şeklinde adlandırılan sistemler yer almaktadır. Bu sistemler birçok kritik önemi haiz ve genellikle de askeri özellikte olan fonksiyonu otonom olarak yerine getirebilen ve fakat saldırıya ilişkin son kararı kendisi alamayan sistemlerdir. Bu grup silah sistemlerinde öldürmeye ilişkin kararı insan alabilmektedir, yalnızca.

Man-on-the-loop olarak adlandırılan otonom silah sistemi türünde ise otonom sistem her konuda herhangi bir insan karar-alıcının girdisine veya talimatına ihtiyaç duymadan çok sayıda farklı askerî fonksiyonu yerine getirmekte; hedefleme ve saldırmaya ilişkin nihaî kararları da kendisi alabilmekte ve icra edebilmektedir. Burada, ilk gruptan farklı olan şey, operatörün dilerse makine tarafından alınan kararı durdurma ve/veya değiştirme yetkisinin olmasıdır. Böylesi bir müdahale olmadığı sürece otonom sistem saldırı da dâhil her türlü kritik görevi yerine getirmeye devam edecektir.

Man-out-of-the-loop tipi otonom silah sistemlerinde ise insan müdahalesi söz konusu değildir. Silah sistemi bir kere çalıştırıldıktan sonra tamamen otonom bir şekilde çalışmaya devam edecektir.

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Bölümü, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, gguneysu@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1754-953X.

Şimdi, bu tartışmaların ışığında özellikle ilk iki grup otonom sistemin insancıl hukukun yürütülmesinde daha elverişli olacağı ifade edilmektedir. Az veya çok, aktif veya edilgen bir insan kontrolünün sağlanması ve korunması. Bununla beraber, bu sunumun konusunu oluşturan otonomi önyargısı söz konusu üç grup arasındaki farkları önemsiz bir hale getirme potansiyeline sahiptir. Basitçe ifadelendirmek gerekirse otonomi önyargısı, algoritma yahut yapay zekâ tarafından sunulan önerilerin insanlar tarafından çeşitli saik veya mülahazalarla çabucak kabul edilmesidir. Hâlbuki insan kontrolü insancıl hukuk kurallarına riayetin sağlanması noktasında çok önemli bir güvence olarak görülmektedir. Önyargının bu güvenceyi azaltıcı bir etkisi olacağı aşikârdır.

Anahtar Kelimeler: Otonom Silah Sistemleri, İnsancıl Hukuk, Human-Machine Interaction, Otomasyon Önyargısı.

AUTONOMOUS WEAPON SYSTEMS: AUTOMATION BIAS

One of the most exciting discussions of our time takes place within the context of autonomous weapon systems. Numerous meetings are held and reports are written about these systems, both in the diplomatic and academic world. In these outputs, the central importance of human-machine interaction emerges as an undeniable fact. There is a classification of autonomous systems according to the very nature of this interaction. In the first one of these sub-groups, there are those systems called as man-in-the-loop. These systems are such systems that can perform many critical and often military functions autonomously, but cannot take the final decision on the attack themselves. In this group of weapons systems, solely people can make the decision to kill.

In the type of autonomous weapon system called man-on-the-loop, the autonomous system performs many different military functions without the need for the input or instruction of any human decision-maker; It can also make and execute final decisions on targeting and attacking. Here, what is different from the first group is that the operator has the power to stop and/or change the decision taken by the machine, if he/she wishes. As long as there is no such intervention, the autonomous system will continue to perform all kinds of critical tasks, including the lethal attack.

There is no human intervention in man-out-of-the-loop type autonomous weapon systems. Once the weapon system is activated, it will continue to operate fully autonomously.

Now, in the light of these discussions, it is stated that especially the first two groups of autonomous systems will be more suitable for the proper execution of humanitarian law, since they are capable of ensuring and maintaining a more or less active human control. However, the autonomy bias that is the subject of this presentation has the potential to trivialize the differences between these three groups. To put it simply, the autonomy bias is the quick acceptance by people with various motives or considerations of those combat-related solutions suggested by algorithms or artificial intelligence. However, human control is seen as a very

important guarantee in terms of ensuring compliance with humanitarian law rules. There is a too credible a risk that automation bias will have a diminishing effect on this assurance.

Keywords: Autonomous Weapon Systems, International Humanitarian Law, Human-Machine Interaction, Automation Bias.

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK İLE ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TANIMLANMASINDA SİSTEMATİK ENTEGRASYON ÖĞRETİSİNİN SINIRLANDIRILMASINA YÖNELİM

Öğr. Gör. Mehmet Cengiz UZUN*

Gerek tarihi gelişimleri ve amaçları gerekse de esas ve usulleri itibariyle birbirinden bütünüyle bağımsız iki ayrı uluslararası hukuk rejimine karşılık gelen uluslararası insancıl hukuk ile uluslararası insan hakları hukuku arasındaki ilişki Uluslararası Adalet Divanı'nın 1996 tarihli Nükleer Silâhların Meşruîyeti hakkındaki danışma görüşü ertesinde lex specialis ilkesine referansla tanımlanır olmuştur. Bu iki uluslararası hukuk rejiminin eş zamanlı uygulanabilirlik arz ettiği hukukî ihtilâfların çözümlenmesinde lex specialis ilkesinin dışlayıcılık zemininde kurgulanması gerekliliğini savunan görüşlerin aksine, uluslararası yargı yerleri bu ilkeyi tamamlayıcılık üzerinden ele almayı tercih etmiştir. Bugüne kadar bu tercihi sistematik bir çerçevede en ileri seviyeye taşıyan uluslararası yargı yerlerinden biri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olmuştur. Mahkeme, silahlı çatışmalar sırasında veya silahlı çatışmalar ile ilintili olarak gündeme gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlâli iddiaları karşısında, öğretide sistematik entegrasyon şeklinde isimlendirilen yorum yöntemine başvuru suretiyle, her iki rejimi birbiri üzerinden anlamlı kılmaya çalışmıştır. Ancak yakın dönemde kabul edilen ve bir uluslararası silahlı çatışma sırasında işlenen Sözleşme ihlâllerinin muhakemesinde İlk defa aktif muhasamat aşaması ile işgal aşaması ayrımına gidilen Gürcistan

* Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı, mehmet.uzun@law.bau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6669-8953.

Rusya'ya Karşı (II) kararı, bugüne kadar uyum temelinde inşa edilen söz konusu yorum yönteminden bir sapmaya mı gidildiği sorusunu beraberinde getirmiştir. İşbu çalışma kapsamında Mahkemenin uluslararası insancıl hukuk ile uluslararası insan hakları hukuku arasındaki ilişkinin tanımlamasına yönelik benimsediği sistematik entegrasyon öğretisine doğal bir sınır mı çektiği yoksa burada aslında sistematik entegrasyonun yeni bir aşamasının mı gündeme geldiği sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası insancıl hukuk, uluslararası insan hakları hukuku, lex specialis, sistematik entegrasyon.

TOWARDS RESTRICTING THE DOCTRINE OF SYSTEMATIC INTEGRATION IN DEFINING THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW?

The relationship between international humanitarian law and international human rights law, two independent international law regimes, both with regards to their development and their aims, has been defined by reference to the lex specialis principle since the 1996 Legality of Nuclear Weapons Advisory Opinion of the International Court of Justice. Contrary to those views defending the position that in disputes where these two international law regimes are simultaneously applicable the lex specialis principle should be applied in an exclusionary manner, international courts have preferred to interpret the principle from a complementary perspective. The international court which has adopted this approach in a systematic manner to the furthest extent possible has been the European Court on Human Rights. The Court, when faced with allegations of violations of the European Convention on Human Rights during armed conflicts or related thereto, by adopting an interpretation method named within doctrine as systematic integration, has tried to bring meaning to each regime by reference to the other. However, with the recent judgement in the case Georgia v. Russia (II) where in the consideration of the violation of the Convention during an armed conflict the Court for the first time adopted a distinction between the active hostilities phase and the occupation phase of the conflict, it has been questioned whether the Court has diverted from the mentioned interpretation method based on conforming both regimes with one another. Within the framework of this presentation, we will question whether in defining the relationship between international humanitarian law and human rights law a natural frontier has been drawn up restricting the doctrine of systematic integration or whether in fact at this point a new phase of systematic integration is taking place.

Keywords: International Humanitarian Law, International Human Rights Law, lex specialis, systematic integration**.**

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUKTA SİLAHLI ÇATIŞMALARIN SINIFLANDIRILMASI: SON YILLARDA YAŞANAN SİLAHLI ÇATIŞMALAR BAĞLAMINDA SINIFLANDIRMANIN ÖNEMİ

Dr. Öğr. Üyesi F. Şeyda TÜRKAY KAHRAMAN*

Uluslararası insancıl hukukun amacı silahlı çatışmanın etkilerini sınırlamak olmasına rağmen, uygulama alanına giren genel bir silahlı çatışma tanımını içermemektedir. Uluslararası insancıl hukuk ayaklanmalarda veya münferit eylemler sırasında olduğu gibi her tür şiddet kullanımında geçerli değildir. Uluslararası insancıl hukukun uygulanıp uygulanmayacağının belirlenmesi ne tür bir silahlı çatışmanın olduğuna dair doğru sınıflandırma ile mümkün olmaktadır. Söz konusu belirlemenin yapılması, silahlı çatışmalar sırasında bazı kişilerin hedef olabilmesine ve bazı mülklerin yok edilmesine izin verirken, geri kalanların korunmasını gerektirmektedir.

Uluslararası insancıl hukukun bir şiddet durumuna uygulanabilmesi için bu durumun bir silahlı çatışma oluşturması gerekmektedir. Uluslararası ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalara farklı kurallar uygulandığından, çatışmanın niteliğini belirlemek önemlidir. Mevcut antlaşma rejimini oluşturan 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 tarihli Ek Protokollerde silahlı bir çatışma için gerekli şiddet düzeyi, uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar arasında farklılık göstermektedir. Söz konusu Sözleşmeler bu kategorilerin içeriğini açık bir şekilde belirlemek için yeterince kesin kriterler düzenlememektedir. Bu ayrımın yapılabilmesinde öncelikle asgari bir şiddet eşiğinin aşılmasını

* Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı, fkahraman@karatekin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6169-9420.

gerektirmektedir. Bu eşiğin karşılanmadığı durumlarda, bireylerin hakları ve görecekleri muamele insan hakları hukuku tarafından belirlenir ve herhangi bir hukuka aykırı şiddet iç ceza hukuku tarafından düzenlenir. Ayrıca genel olarak, uluslararası olmayan silahlı çatışmaları yöneten kurallar, uluslararası silahlı çatışmaları yönetenlerden daha az ayrıntılıdır.

Bir silahlı çatışmanın mevcudiyetine ilişkin kriterlerin karşılanıp karşılanmadığı her olay bakımından kanıta dayalı olarak belirlenmelidir. Uluslararası silahlı çatışma veya uluslararası olmayan silahlı çatışma kategorilerine girmeyen diğer gruplar arasındaki silahlı çatışma, uluslararası insancıl hukuk kapsamında silahlı bir çatışma olarak ele alınmamakta, bunun yerine şiddet düzeyine bağlı olarak iç hukuk himayesi altında kalmaktadır.

Çalışma, uluslararası insancıl hukuk perspektifinden bir silahlı çatışmanın sınıflandırılması, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri tarafından düzenlenen hukuki rejim bağlamında farklı silahlı çatışma kategorilerinin uluslararası hukuk pratiğindeki son gelişmeler ışığında nasıl yorumlanabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, mevcut hukuki kavramlar bakımından sınıflandırılması tartışılan bazı olaylar da incelenmektedir. Söz konusu Sözleşmeler çeşitli silahlı çatışma türlerine atıfta bularak bu çok yönlü kavramın hukuki bakımdan ana hatlarına bir bakış sağlasa da, silahlı çatışmaların sınıflandırılmasına yönelik içeriği açık bir şekilde belirlemek için yeterince kesin kriterler önermemektedirler. Bu nedenle, dikkate alınması gereken hukuki rejim her zaman aynı olmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası insancıl hukuk, silahlı çatışma, sınıflandırma, 1949 Cenevre Sözleşmeleri, 1997 Ek Protokoller.

CLASSIFICATION OF ARMED CONFLICTS IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW: THE IMPORTANCE OF CLASSIFICATION IN THE CONTEXT OF ARMED CONFLICT IN RECENT YEARS

Although the purpose of international humanitarian law is to limit the effects of armed conflict, it does not contain a general definition of armed conflict that falls within the scope of its application. International humanitarian law does not apply to all forms of violence, such as riots or individual acts. Determining whether to apply international humanitarian law is possible with the correct classification of what kind of armed conflict is. Making that determination allows for the targeting of some persons and the destruction of some property during armed conflict, while requiring the protection of the rest.

In order for international humanitarian law to be applicable to a situation of violence, it must constitute an armed conflict. As different rules apply to international and non-international armed conflicts, it is important to determine the nature of the conflict. The level of violence necessary for an armed conflict in the Geneva Conventions of 1949 and their Additional Protocols of 1977, which constitute the current treaty regime, differs between international armed conflicts and non-international armed conflicts. These Conventions do not regulate criteria that are sufficiently precise to clearly determine the content of these categories. Making this distinction requires first of all a military invasion or a minimum threshold of violence to be crossed. Where this threshold is not met, the rights and treatment of individuals are determined by human rights law and any unlawful violence is regulated by domestic criminal law. Also, in general, the rules governing non-international armed conflicts are less detailed than those governing international armed conflicts.

Evidence must be determined on a case-by-case basis whether the criteria for the existence of an armed conflict are met. An armed conflict between other groups that do not fall into the categories of international or non-international armed conflict is not treated as an armed conflict

under international humanitarian law, but instead remains under the protection of domestic law depending on the level of violence.

In this paper, the classification of an armed conflict from the perspective of international humanitarian law aims to show how different categories of armed conflict can be interpreted in the light of recent developments in international law practice in the context of the legal regime regulated by the 1949 Geneva Conventions. It also reviews some of the events whose classification is discussed in terms of existing legal concepts. While these Conventions provide a legal overview of this multifaceted concept by referring to various types of armed conflicts, they do not propose sufficiently precise criteria to clearly define the content for the classification of armed conflicts. Therefore, the legal regime to be considered is not always the same.

Keywords: International humanitarian law, armed conflict, categorization, 1949 Geneva Conventions, 1977 Additional Protocols.

ULUSLARARASI NİTELİKTE OLMAYAN SİLAHLI ÇATIŞMALARDA İNSANCIL KURULUŞLARIN SİVİLLERE YARDIMINA İLİŞKİN OLARAK ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR*

Doç. Dr. Meltem SARIBEYOĞLU SKALAR**

1949 Cenevre Sözleşmeleri'nin ortak 3'üncü Maddesi'nde tarafsız bir insancıl kuruluşun (an impartial humanitarian body), uluslararası nitelikte olmayan bir silahlı çatışmada, çatışmanın taraflarına hizmetlerini önerebilmesi düzenlenmiştir. Madde düzenlemesinde, bu tür bir insancıl kuruluşa örnek olarak (such as) Uluslararası Kızılhaç Komitesi gösterildiğinden, benzer nitelikteki insancıl kuruluşların da ortak 3'üncü Madde düzenlemesi kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Devletler tarafından kabul edilmiş yardım toplulukları olarak Ulusal Kızıl Haç ve Kızıl Ay Toplumları'nın yanı sıra BM'nin Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) gibi farklı programları ve fonları da aynı amaca hizmet etmektedir. Silahlı çatışmalarda taraflara hizmet sunan bir uluslararası hükümet dışı kuruluşa (NGO) örnek olarak Médecins Sans Frontières anılabilir. Bu son örneğe uygun

---

* Tebliğimdeki tartışmalar, Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin taraflara hizmetlerini sunmasına ilişkin kendi görüş belgesi çerçevesinde daha önce yaptığım değerlendirmelerden farklı olarak; NGO'ların angajmanına ilişkin uygulamadan örnekleri ve silahlı devlet dışı aktörlerin insancıl hukuk kurallarına riayetini sağlama çalışmalarını ele almaktadır. Daha önceki inceleme için bkz. Meltem Sarıbeyoğlu Skalar, "Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Uluslararası Nitelikte Olmayan Silahlı Çatışmalarda Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme: Taraflara Hizmetlerini Teklif Etme Hakkı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, Haziran 2021, s. 48-63.

** Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, meltem.saribeyoglu@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6534-503X.

şekilde, bu tebliğde, Uluslararası Kızılhaç Komitesi dışındaki ve NGO statüsündeki insancıl kuruluşların uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda sivillere yardım amaçlı eylemleriyle ilişkili sorunlar ele alınmaktadır. Günümüzde silahlı çatışmaların çoğu uluslararası olmayan silahlı çatışma niteliğindedir ve bir veya daha fazla silahlı devlet dışı aktörün taraf olduğu çatışmalardır. Suriye, Mali, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Somali gibi örneklerde bu tür silahlı gruplar sivil nüfusun durumunu doğrudan etkilemekte ve gerek devletler gerekse de insancıl kuruluşlar açısından birçok yeni soruna neden olmaktadır. Uluslararası bir silahlı çatışmada, bir insancıl kuruluşun sivillere yardım için çatışmanın tarafı devletlerle girişeceği istişare ve işbirliği doğal karşılanırken, uluslararası olmayan bir silahlı çatışmada, çatışmanın tarafı silahlı grup veya gruplarla angajman gerekliliği ise birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Silahlı bir devlet dışı aktörün belli bir ülke kesiminin kontrolünü elinde tuttuğu ve o ülke kesimindeki sivil halkın temel ihtiyaç maddelerine ulaşmasının bu silahlı grubun işbirliğine bağlı olduğu bir durumda, insancıl kuruluşlar bölgede faaliyet gösterebilmek için o silahlı grupla angaje olmak zorundadır. Böyle bir angajman sadece sivillere yardım malzemesi ulaştırmaktan başka, daha geniş çerçevede sivillerin korunmasına katkı sağlamayı hedefleyen eylemlerden oluşabilir. Örneğin silahlı devlet dışı aktörlerin uluslararası insancıl hukuk kuralları konusunda bilgilendirilmeleri, çocukların silah altına alınması ve bazı fiillerin uluslararası ceza yargısına tabi olması gibi silahlı çatışmalar hukuku konularında eğitim düzenlenmesi, sivillerin durumunun iyileştirilmesine ilişkin bu tür bir yardımdır. Yine uluslararası insan hakları antlaşmalarının silahlı çatışmalar devam ederken de uygulanması gerekmektedir ve bunun izlenmesi ve raporlanması ise yine tarafsız insancıl kuruluşlarca üstlenilebilir. Böylece uluslararası nitelikte olmayan bir silahlı çatışmada, sivillere yardım için öncelikle silahlı devlet dışı aktörün rızası gerekli olmaktadır. Rıza, sadece bölgedeki sivillerin korunması açısından değil, insancıl kuruluşun kendi çalışanlarının güvenliği açısından da mutlaka gereklidir. Ancak, sivillerin korunması amacıyla bu silahlı gruplarla angaje olan insancıl kuruluşlar, söz konusu silahlı grup diğer devletlerce terör örgütü olarak listelendiği takdirde ceza yargılamasıyla karşılaşma riski altındadırlar. Nitekim, BM Genel Sekreteri, 2010 yılında Güvenlik Konseyine sunduğu raporunda

bu çelişkiye çözüm bulunması için devletlere çağrıda bulunmaktadır (S/2010/579, para. 52-55). Bu doğrultuda, tebliğde, NGO niteliğindeki insancıl kuruluşların uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda sivillere yardım amacıyla angajmanından doğan sorunlar, silahlı devlet dışı aktörlerin uluslararası insancıl hukuk kurallarına riayeti sorunu ve uygulamadan örnekler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası olmayan silahlı çatışma, silahlı devlet dışı aktör, uluslararası hükümet dışı kuruluş, uluslararası insancıl hukuk, sivillerin korunması.

ISSUES ARISING IN RELATION TO THE ASSISTANCE OF HUMANITARIAN ORGANIZATIONS TO CIVILIANS IN NON-INTERNATİONAL ARMED CONFLICTS

The common Article 3 of the 1949 Geneva Conventions stipulated that an impartial humanitarian body can offer its services to the parties in a non-international armed conflict. The International Committee of the Red Cross is addressed, namely, in the Article as an example. Thus, humanitarian organizations of similar nature are also covered by the common Article 3. As state-recognized humanitarian societies, the National Red Cross and Red Crescent Societies, as well as the UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Children's Fund (UNICEF), and the UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees (UNRWA) programs and funds serve the same purpose. Accordingly, Médecins Sans Frontières is a well-known international non-governmental organization (INGO) that provides services to parties in armed conflicts. In line with the last example, this paper investigates the issues in relation to INGOs engaged in humanitarian action to assist civilians in non-international armed conflicts. Most armed conflicts today are of non-international character and contemporary conflicts almost always involve one or more armed non-state actors. In cases such as Syria, Mali, the Democratic Republic of the Congo and Somalia, such armed groups directly affect the situation of the civilian population and cause many new problems for both states and humanitarian organizations. In an international armed conflict, the consultation and cooperation of a humanitarian organization with the states parties to the conflict to assist civilians is considered natural or at least less contraversial. While in a non-international armed conflict, the necessity of engaging with the armed groups that are the parties to the conflict brings along many problems. A situation where an armed non-state actor is in control of a certain part of a territory is particularly problematic. Access of the civilian population in that part of the country to basic necessities depends on the cooperation of this armed group. Thus, humanitarian organizations, in such a case, must engage with armed groups in order to operate in the region. Such an engagement may consist of actions aimed at contributing to the protection of civil-

ians in a broader context, other than simply delivering aid materials to civilians. For instance, informing armed non-state actors on international humanitarian law rules, such as rules in relation to recruiting children and international criminal justice, is a way of assistance to improve the situation of civilians. On the other hand, international human rights treaties also apply to armed conflicts. In this respect, monitoring and reporting of human rights breaches can be assumed by impartial humanitarian organizations. Thus, in a non-international armed conflict, the consent of the armed non-state actor is primarily required to assist civilians. Consent is essential not only for the protection of civilians in the region, but also for the safety of the humanitarian organization's own employees. However, humanitarian organizations engaged with these armed groups for the protection of civilians are at risk of facing criminal prosecution if the armed group is listed as a terrorist organization by other states. As a matter of fact, the UN Secretary General, in his report submitted to the Security Council in 2010, calls upon states to find a solution to this contradiction (S/2010/579, para. 52-55). Thus, the paper examines the problems arising from the engagement of humanitarian organizations in non-international armed conflicts to assist civilians, the issue of the compliance of armed non-state actors with the rules of international humanitarian law, and examples from practice.

Keywords: Non-international armed conflict, Armed non-state actor, international non-governmental organization, international humanitarian law, protection of civilians.

MÜLTECİLERİN KORUNMASINDA İNSANCIL HUKUKUN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRKAY*

Tarih boyunca insanlar yaşadıkları ülkeleri birtakım zor koşullar veya kişisel durumlar nedeniyle terk etmiş ve başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunmuştur. Bu durum günümüzde "mülteci" veya "sığınmacı" kavramıyla ifade edilmektedir. Kişilerin mülteci statüsü elde etmek istemesinin farklı sebepleri vardır. Günümüzde bu sebeplerden biri de silahlı çatışmalardır.

Mülteciler temelde 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokolü ile korunur. Ancak mültecilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler bununla sınırlı değildir. Uluslararası hukukun farklı alanları kapsamında mültecilerin korunması mümkündür. Bu bakımdan özellikle silahlı çatışmalar kaynaklı mültecilerin korunması ihtiyacı insancıl hukuku akla getirir.

İnsancıl hukuk, mülteciler hukukundan daha önce örf ve adet kuralı olarak ortaya çıkmış ve 20. yüzyıl itibariyle andlaşmalarla yazılı hâle getirilmiştir. İnsancıl hukuk silahlı çatışmaların insanileştirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda bazı silah ve yöntemlerin kullanılmasını sınırlandırmış, bazılarının kullanılmasını ise tamamen yasaklamıştır.

Silahlı çatışmalar nedeniyle ülkesini terk eden mülteciler bu nedenle mülteciler hukukunun ve bazı durumlarda insancıl hukukun koruması altındadır. Bu durum zaman zaman mülteciler hukuku ve insancıl hukukun eş zamanlı olarak uygulanmasını gerektirir.

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, hatice.geyik@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1076-8008.

Mültecilerin korunması hususunda insancıl hukuka farklı şekillerde başvurulabilir. İlk olarak insancıl hukuk mülteci statüsünün kazanılması bakımından bir şart olan "zulüm" kavramının yorumlanmasında ve tespit edilmesinde kullanılabilir. Zira insancıl hukuka aykırı eylemler bazı durumlarda zulüm oluşturabilecek niteliktedir. İkinci olarak insancıl hukukun doğrudan mültecilere atıf yaptığı düzenlemelerin uygulanması mümkündür. Son olarak insancıl hukuk, silahlı çatışmalar nedeniyle yerinden olan ancak mülteci statüsü kazanamadığı için mülteci hukuku kapsamında korunamayan kişileri koruması altına alacaktır. Ancak mülteciler insancıl hukukun koruduğu insan kategorilerinden biri olarak sayılmamıştır. Bu nedenle bu kişilerin insancıl hukuk kapsamında koruma altına alınabilmesi, doğrudan atıf yapılan düzenlemeler dışında, insancıl hukukun koruduğu kişi kategorilerden birine dâhil olmasına bağlıdır. İnsancıl hukukun korum altına aldığı kişiler hasta ve yaralılar, deniz kazazedeleri, siviller, sağlık ve din görevlileridir. Mültecilerin bu gruplardan birine dâhil olması hâlinde korunmaları mümkündür. Mülteciler genellikle sivil kişiler olarak koruma altına alınır.

Mülteciler hukuku ve insancıl hukukun eş zamanlı uygulanması durumunda yaşanacak bir çatışmada hangisinin üstün tutulacağı ise bir sorun olarak karşımıza çıkar. Sorunun cevabı 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 5. maddesinde verilmiştir. Buna göre, bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mültecilere diğer sözleşmelerle tanınan hakları ihlal etmeyecektir.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı, Mülteci, Koruma, Mülteci Hukuku, İnsancıl Hukuk.

THE ROLE OF HUMANITARIAN LAW IN THE PROTECTİON OF REFUGEES

Throughout history, people have left their country of residence due to some difficult circumstances or personal circumstances and sought asylum in another country. This situation is expressed today with the concept of "refugee" or "asylum seeker". There are different reasons why people want to obtain refugee status. Today, one of these reasons is armed conflicts.

Refugees are essentially protected by the 1951 Geneva Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol. However, the regulations on the protection of refugees are not limited to this. There are also different conventions that refer to the protection of refugees. It is possible to protect refugees under different areas of international law. In this respect, the need to protect refugees, especially those arising from armed conflicts, brings to mind humanitarian law.

Humanitarian law emerged as a customary rule before the law of refugees and was put into writing by treaties as of the 20th century. Humanitarian law aims at the humanization of armed conflicts. In this context, it limited the use of some weapons and methods, and completely prohibited the use of some weapons and methods.

Refugees who have left their country due to armed conflict are therefore protected by refugee law and, in some cases, humanitarian law. This requires the simultaneous application of refugee law and humanitarian law from time to time.

Humanitarian law can be applied in different ways for the protection of refugees. First, humanitarian law can be used to interpret and identify the concept of "persecution", which is a condition for obtaining refugee status. Because acts contrary to humanitarian law may in some cases constitute persecution. Secondly, it is possible to implement the regulations in which humanitarian law directly refers to refugees. Finally, humanitarian law will protect people who have been displaced by armed conflict without being granted the refugee status and therefore cannot

be protected under refugee law. However, refugees were not explicitly counted as one of the categories of people protected by humanitarian law. For this reason, the protection of these persons within the scope of humanitarian law depends on their inclusion in the categories protected by humanitarian law, except being directly referred to in the regulations. Persons protected by humanitarian law are the sick and injured, sea survivors, civilians, health and religious officials. Refugees can be protected if they belong to one of these groups. Refugees are generally protected as civilian persons.

In case a conflict of law raised between the refugee law and the humanitarian law because of their simultaneous application, a problem occurs as to which one shall prevail. The answer given to that question by Article 5 of the Geneva Convention. Accordingly, no provision of this convention shall violate the rights granted to refugees by other conventions.

Keywords: Asylum Seeker, Refugee, Protection, Refugee Law, Humanitarian Law.

2. GÜN

24 EYLÜL 2021

III. OTURUM

DENİZ HUKUKU, ÇEVRE VE SORUMLULUK

KANAL İSTANBUL PROJESİNE İLİŞKİN TARTIŞMALARIN ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Derya AYDIN OKUR*

Kanal İstanbul projesi fikri ortaya atıldığı ilk günden beri birçok açıdan tartışma yaratmış ve önemli itirazlarla karşılaşmıştır. Projenin ulaştırma, çevre, ekonomi, güvenlik, hukuk gibi birçok alanda yarattığı tartışmalar ve itirazlar halen ülkenin gündemindedir. Kanal İstanbul Projesinin uluslararası deniz hukukunu ilgilendiren birçok yönü bulunmaktadır.

Projenin gerçekleşmesi halinde, İstanbul Boğazı yerine Kanal İstanbul'u tercih edeceği umulan gemiler, her halükarda Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı'nı da kullanacaklardır. Yani kanaldan geçiş yapacak gemiler, Türk Boğazları olarak kabul edilen ve üç bölümden oluşan su yolunun, iki bölümünü katetmek zorunda kalacaklardır. Bu sebeple Kanal İstanbul projesine ilişkin deniz hukuku tartışmalarının büyük bölümü Türk Boğazları'ndan geçiş rejimini düzenleyen Montrö Sözleşmesi etrafında toplanmaktadır.

Türkiye'deki tartışmalarda, Kanal İstanbul projesinin Türk Boğazları'nın hukuki rejimi ile ilişkisi bakımından bazı önemli görüş ayrılıkları olduğu göze çarpmaktadır. Görüş farklılığının nereden kaynaklandığını anlayabilmek için, görüşler dile getirilirken ortaya konulan hukuki gerekçeler ve dayanakların titizlikle incelenmesi gerekir.

Uluslararası deniz hukuku açısından Kanal İstanbul projesine dair yapılan değerlendirmelerde, Montrö Sözleşmesi ile kurulan hukuki reji-

* İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı, deryaaydinokur@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8568-5365.

min önemi hemen herkes tarafından dile getirilmiştir. Ancak tartışmalar incelendiğinde görülmektedir ki, verilen önemin seviyesi de, neden ve hangi açılardan önem taşıdığı konusundaki kanaat de farklılık göstermektedir.

Montrö Sözleşmesi'nin önemi, kapsamı ve etkileri konusunda dile getirilen görüşlerin birçok konuda aynı hususları kabul etmiş olmasına rağmen, nasıl oluyor da Kanal İstanbul ile Montrö Sözleşmesi'nin ilişkisine dair nihai kanaatler oldukça farklı sonuçlara varabiliyor? Araştırma konumuzun temelini teşkil eden bu soru etrafında yürüttüğümüz çalışmada referans noktaları olarak uluslararası deniz hukuku ve bu hukuk dalının ayrılmaz bir parçası olduğu uluslararası hukuk esas alınmıştır.

Kanal İstanbul ile ilgili uluslararası deniz hukuku açısından değerlendirme yaparken, elbette öncelikle somut veriler esas alınacaktır. Ancak kapsamlı ve doğru bir değerlendirme yapabilmek için, bildiklerimiz kadar bilmediklerimiz, öngörebildiklerimiz kadar öngöremediklerimiz de olduğu gerçeğini kabullenmek gerekir. Bu sebeple, bir yandan tartışma gündemini işgal eden konular ve başlıklar etrafında aklımıza gelen sorularla bir değerlendirme yaparken, diğer yandan aklımıza henüz gelmemiş sorular neler olabilir diye de düşünmeye devam edilmelidir.

Montrö Sözleşmesi'nin tüm dünyada tartışmasız kabul edilen önemi ve Boğaza kıyısı bulunan tek devlet olan Türkiye'nin eşi benzeri olmayan ayrıcalıklı haklar ve yetkiler kullanmasını kabul eden hükümleri malumdur. Türkiye'nin söz konusu hak ve yetkilerin korunması için son derece dikkatli ve hassas davranması gerektiği aşikardır. İlgili tüm görüşleri ve olasılıkları etraflıca düşünmek, Kanal İstanbul projesi gibi hem ülkemizi hem de tüm dünyayı ilgilendiren konularda akla uygun kararlar alabilmek için zaruridir.

Bu çalışmada, yukarıda belirtilen içerik ve amaç doğrultusunda, Kanal İstanbul tartışmaları ile gündeme gelen çeşitli hukuki görüşler ele alınacak; uluslararası deniz hukuku açısından önemli olduğuna inandığımız bazı tespitler paylaşılarak konferansın görüş ve önerilerine sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kanal İstanbul, Montrö Sözleşmesi, Türk Boğazları, Uluslararası Deniz Hukuku, Seyrüsefer Serbestisi, Egemenlik.

AN ANALYSIS OF THE DISCUSSIONS REGARDING THE CANAL ISTANBUL PROJECT IN TERMS OF INTERNATIONAL LAW OF THE SEA

From the very first day that the idea of the Canal Istanbul project was put forward, it has created controversy in many ways and has faced significant objections. The debates and objections created by the project in many areas such as transportation, environment, economy, security and law still remain on the agenda of the country. The Canal Istanbul project has many aspects concerning the international law of the sea.

If the project comes to life, the vessels that are expected to prefer the Canal Istanbul instead of the Strait of Istanbul (Bosphorus) will have to sail through the Sea of Marmara and the Strait of Çanakkale (the Dardanelles). In other words, the vessels that will pass through the canal will have to traverse two of the three sections of the waterway that is acknowledged as the Turkish Straits. For this reason, law of the sea discussions regarding the Canal Istanbul are mostly focused on the Montreux Convention, which regulates the passage regime through the Turkish Straits.

In terms of the relation between the Canal Istanbul project and the legal regime of the Turkish Straits, there are dramatic differences in opinions throughout the ongoing debates in Turkey. In order to understand where the differences are stemming from, the legal grounds and bases behind the opinions should be examined carefully.

Throughout the evaluations regarding the Canal Istanbul project in terms of the law of the sea, the importance of the legal regime established by the Montreux Convention has been mentioned by almost everyone. However, when the discussions are analysed, it can be seen that both the level of importance given and the opinion on why and in which aspects it is important differ significantly.

Although the views expressed on the importance, scope and effects of the Montreux Convention agree on many issues, how come the conclusions regarding the relationship between the Canal Istanbul and the Montreux Convention can come to quiet different conclusions? Throughout this study, above mentioned matter constitutes the basis of our research subject. International law of the sea and public international law as an inseperable whole, were taken as the reference points of this study.

While evaluating the Canal Istanbul in terms of the law of the sea, it is reasonable to pioritize the concrete data. However, in order to make a comprehensive and accurate assessment, it is necessary to accept the fact that there are things we don't know as much as things we know, and there are things we cannot foresee as much as we can predict. For this reason, while making an assessment with the questions that come to our minds around the topics and headings that occupy the discussion agenda, we should also continue thinking about the questions that may not have yet occurred to us.

The indisputably and globally accepted importance of the Montreux Convention, and its provisions that recognize the exercise of unique privileged rights and powers of Turkey, as the only state with a coast to the Straits, are well known. It is obvious that Turkey must act very carefully and sensitively in order to protect the mentioned rights and authorities. In order to take sensible decisions on issues such as the Canal Istanbul project that concerns both our country and the world, thinking through all relevant opinions and possibilities is essential.

In this study, in line with the above-mentioned content and purpose, various legal opinions that have come forth throughout the Canal Istanbul discussions will be reviewed; some findings that we believe their importance in terms of international law of the sea will be shared and presented to the conference' opinions and suggestions.

Keywords: Canal Istanbul, Montreux Convention, Turkish Straits, International Law of the Sea, Freedom of Navigation, Sovereignty.

ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA İSTANBUL BOĞAZI VE DENİZ ÇEVRESİNİN KORUNMASI

Arş. Gör. Alp Eren TANYERİ*

Akdeniz-Karadeniz geçişinin -şimdilik- alternatifsiz rotası niteliğinde olan İstanbul Boğazı, bu niteliği gereği siyasi ve ekonomik açıdan gezegenimizin en kritik su yollarındandır. Nüfus, sanayi ve ticaret yoğunluğuna ev sahipliği yapan bütün deniz alanlarında olduğu gibi İstanbul Boğazı'nın da çevresel tehdit altında olması kaçınılmazdır.

Dünyada deniz kirliliğinin genel kaynaklarından olan "hava/uzay" ve "deniz dibi faaliyetleri", İstanbul Boğazı için -en azından günümüzde- öncelikli öneme sahip olmadığı için bu bildiri kapsamında değerlendirilmeyecektir. Ayrıca temel bağlam "uluslararası hukuk" olacağı için, ekoloji/hidrografi bilimlerine dair detaylara ve yoğun kentleşme gibi daha çok ulusal hukukumuzda çözüm aranması gereken sebeplere girilmeksizin; "uluslararası gemi trafiği" ve "Karadeniz kaynaklı kirlilik" ile bunlara ilişkin hukuki durumun ele alınması isabetli olacaktır.

Gemi trafiğinin sebep olduğu kirlilik gemilerin boşaltımlarından, kullanılan çeşitli kimyasallardan veya gemi kazalarından kaynaklanabilir. İstanbul Boğazı için özel bir parantez açmak gerekirse; boğaz silueti ve tarihi yapılar da denizin görsel estetik ve donatı unsurlarından olduğu için "deniz çevresi" kapsamında kabul edilmelidir. Her türden görsel kirliliğin yanı sıra özellikle gemi kazalarının bu unsurları tehdit ettiği gerçeği, geçmişte yaşanmış önemli vakalarla tescil edilmiştir.

8.350 kilometrelik kıyı şeridinde milyonlarca insanı barındıran Karadeniz, 6 kıyıdaş ülkeden 20'ye yakın akarsuyla beslenmekte ve dünya

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, alp.tanyeri@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1043-6011.

okyanus sistemine tek bir boğazla bağlanmaktadır. Bilhassa akarsular tarafından toplanıp denize dökülen kirleticiler ve yoğun petrol taşımacılığı, zaten izole yapıda olan Karadeniz'deki canlılığı bitirmek üzeredir. Tuz oranı sebebiyle yoğunluğu düşük olan Karadeniz suları, üst akıntı ile Boğaz üzerinden Marmara Denizi'ne taşınmaktadır.

İstanbul Boğazı'ndaki geçiş rejimini belirleyen "Montrö Boğazlar Sözleşmesi", boğazlara dair tüm sorunlara çözüm getirecek şekilde ayrıntılı bir sisteme sahip değildir. Dolayısıyla deniz çevresinin korunması ve seyir güvenliğinin sağlanması meselelerindeki boşlukların hem uluslararası mevzuat hem de iç hukuk düzenlemeleri vasıtasıyla doldurulması gereklidir. Bu noktada, uluslararası örf ve âdet hukukunun yanı sıra Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ve Türkiye'nin de taraf olduğu MARPOL, SOLAS ve COLREG gibi uluslararası antlaşmaların Montrö rejimine ters düşmeyen hükümleri yol gösterici olacaktır.

Montrö rejiminin çizdiği sınırlar dahilinde getirilen 2019 tarihli "Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Yönetmeliği" ve 2012 tarihli "Limanlar Yönetmeliği" gibi iç hukuk düzenlemeleriyle birtakım önlemler alınmıştır. Türk Boğazları Gemi Trafik Hizmetleri (TBGTH) – Türk Boğazları Raporlama Sistemi (TÜBRAP) ikili işleyişi, COLREG hükümlerine göre düzenlenen ve IMO onayı alan "trafik ayrım şeması", 10 deniz mili hız sınırı, önde seyreden gemiyi geçme yasağı, ayrılmış demirleme yerleri, bazı ebat sınırlamaları ve çevresel koşulların getirdiği zorunluluk hallerinde boğazın seyre kapatılması gibi önlemler, çeşitli istisna hükümleri de mevcut olmakla beraber Türk Boğazlar Bölgesi'nde uygulanmaya devam etmektedir.

Halihazırda uygulamada olan hukuki rejimin, deniz çevresinin korunması adına birtakım eksikleri bulunmaktadır. Yabancı gemiler için kılavuz kaptan kullanımının ihtiyari kalması başta olmak üzere Montrö sisteminin getirdiği bazı kısıtlamalar, gemi trafiğinden kaynaklı risklerle mücadeleyi sekteye uğratmaktadır. Ayrıca Türk Boğazları'nın çevresel durumu, Karadeniz ile doğrudan bağlantılıdır. Bilhassa Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin, paylaştıkları denizin çevresel sorunlarına dair uluslararası hukuk çerçevesinde etkin çözümler araması gerekmektedir. İstanbul

Boğazı'nın "özel hassas deniz alanı (PSSA)" olarak belirlenmesi, özel bir "deniz koruma alanı (MPA)" konseptinin oluşturulması ve başta Karadeniz olmak üzere bölgedeki paydaşların ortak olarak fonlayacağı etkin bir çevre koruma ortaklığının kurulması gibi uluslararası hukuk imkanlarına başvurulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Boğazı, Karadeniz, deniz çevresi, gemi trafiği, uluslararası hukuk.

PROTECTION OF THE BOSPHORUS AND THE MARINE ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL LAW

The Bosphorus, which is the only alternative route of the Mediterranean-Black Sea passage (for now), is one of the most critical waterways of our planet in terms of politics and economy. It is inevitable that the Bosphorus will be under environmental threat, as is the case in all sea areas that host population, industry and trade density.

"Air/space" and "seabed activities", which are the general sources of marine pollution in the world, will not be considered within the scope of this paper, as they do not have a priority for the Bosphorus, at least today. In addition, since the basic context will be "international law", it would be appropriate to deal with "international ship traffic" and "Black Sea-based pollution" and the legal situation related to them, without going into the details of ecology/hydrography sciences and the reasons that should be sought in our national law, such as dense urbanization.

Pollution caused by ship traffic can be caused by ship discharges, various chemicals being used or ship accidents. If it is necessary to open a special parenthesis for the Bosphorus; Bosphorus silhouette and historical buildings should be considered within the scope of "sea environment" since they are among the visual aesthetic and complementary elements of the sea. In addition to all kinds of visual pollution, the fact that ship accidents threaten these elements has been documented with important cases in the past.

The Black Sea, which hosts millions of people on its 8,350 kilometers of coastline, is fed by nearly 20 rivers from 6 riparian countries and is connected to the world ocean system by a single strait. Especially the pollutants collected by the rivers and poured into the sea and the intense oil transportation are about to end the vitality in the already isolated Black Sea. The Black Sea waters, which have low density due to the salt content, are carried to the Marmara Sea via the Bosphorus by the upper current.

"The Montreux Convention Regarding the Regime of the Straits", which determines the transit regime in the Bosphorus, does not have a detailed system to solve all the problems related to the straits. Therefore, it is necessary to fill the gaps in the protection of the marine environment and ensuring the safety of navigation through both international legislation and domestic legal regulations. At this point, the provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea and international treaties such as MARPOL, SOLAS and COLREG, to which Turkey is a party, as well as international customary law, that do not contradict the Montreux regime will be guiding.

Some measures have been taken with domestic legal regulations such as the "Turkish Straits Maritime Traffic Regulation" of 2019 and the "Ports Regulation" of 2012, which were brought within the boundaries drawn by the Montreux regime. Measures such as the Turkish Straits Ship Traffic Services (TBGTH) – Turkish Straits Reporting System (TÜBRAP) bilateral operation, "Traffic Separation Scheme" regulated in accordance with the provisions of COLREG and approved by IMO, 10 nautical miles speed limit, the prohibition of passing the vessel in front, reserved anchorages, some size limitations and closure of the strait to navigation in cases of necessity caused by environmental conditions, continue to be implemented in the Turkish Straits Region, although there are various exceptions.

The current legal regime has some shortcomings for the protection of the marine environment. Some restrictions imposed by the Montreux system, especially the optional pilotage for foreign ships, hinder the fight against risks arising from ship traffic. In addition, the environmental situation of the Turkish Straits is directly related to the Black Sea. In particular, the countries with a coast to the Black Sea should seek effective solutions to the environmental problems of the sea they share, within the framework of international law. International law opportunities such as designation of the Bosphorus as "Particularly Sensitive Sea Area (PSSA)", creation of a special "marine protected area (MPA)" concept and establishment of an effective environmental protection partnership

to be jointly funded by the stakeholders in the region, especially the Black Sea, can be applied.

Keywords: Bosphorus, Black Sea, marine environment, ship traffic, international law.

DENİZ SEVİYESİNDE YÜKSELMENİN DEVLET OLMAYA (STATEHOOD) ETKİLERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm KAYA[*]

İklim değişikliğine bağlı olarak deniz seviyesinin yükselmesi uluslararası hukukta özellikle 1980'lerden itibaren tartışılagelen bir husus olmuştur. Örneğin Maldivler'in, bu kapsamda 21. yüzyılın sonuna kadar yaklaşık 50 cm yükselme ile karşı karşıya kalacağı öngörülmektedir. Deniz seviyesinde bu ölçüde yükselmeye bağlı olarak deniz alanlarının tespitinde kullanılan esas hat veya referans alınan noktalardaki değişikliklerin yanında özellikle Pasifik Okyanusunda yer alan düşük rakımlı adaların yaşama elverişsiz hale gelmesi yahut tamamen sular altında kalması söz konusudur. Bu kapsamda uluslararası hukukun uygulamasında ve teorisinde bazı değişimlerin yaşanması gerekebilecektir.

Uluslararası Hukuk Komisyonu (UHK) 2018 yılında çalışma programına dahil ettiği deniz seviyesinde yükselmenin olası hukukî etkilerini üç ana başlıkta toplamaktadır: Bunların ilki uluslararası deniz hukukuna, ikincisi devlet olmaya, üçüncüsü ise bundan etkilenen insanların korunmasına ilişkindir. Uluslararası Hukuk Derneği (UHD) bünyesinde ise 2012 yılında Uluslararası Hukuk ve Deniz Seviyesinde Yükselme Komitesi kurulmuş, komite konuyu üç başlıkta inceleme kanaatini göstermiştir. Bunlar uluslararası deniz hukuku, zorunlu göç ve insan hakları, devlet olma meselesi ve uluslararası güvenliktir. Benzer alt başlıklarla ele alınan ve doktrinde oldukça ilgi gören bu konuda çözüm önerileri de sunan çokça kapsamlı çalışma yapılmıştır. Zira deniz seviyesinin yükselmesi devletlerin sahip oldukları deniz alanlarının belirlenmesi, bir devletin devlet olma statüsü, deniz seviyesinde yükselme dolayısıyla göç ve bu konular

[*] Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, gulsumkaya@uludag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3901-0540.

çerçevesindeki insan haklarının korunması gibi oldukça temel konulara ilişkin tartışmaları içeren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konunun ayrıldığı alt başlıklar birbirileriyle yakın bağlantılara sahip olsalar da bu çalışma kapsam olarak devlet olma statüsü etkilenen düşük rakımlı ada devletlerinin devlet olmasını ve uluslararası hukuk kişiliğini koruma bakımından ortaya konan çözüm önerileriyle sınırlı tutulmuştur. Hukuk kuralları tesis edilirken mevcut şartlar esas alınmakta ve bunların belli ölçüde değişmez olduklarına dayanılmaktadır. Nitekim uluslararası hukukta devlet ülkesinin fiziksel olarak yok olmasının sonuçlarına ilişkin düzenlemeler bulunmamakta, bu çerçevedeki sorunlar teorik-ilkesel düzeyde ve aslında tam örtüşmeyen örnekler üzerinden benzetme yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. Deniz seviyesinde yükselmeye bağlı olarak devlet olmaya ilişkin ortaya konan çözümlere bakıldığında ise bunların bir kısmı mevcut uluslararası hukukun kurallarını ve yerleşik yorumlarını, politik uygulanabilirliği ya da uluslararası hukukun teorisini önemli ölçüde zorlar nitelikte kabul edilebilecektir.

İlk olarak devlet statüsünün korunması için devletin ülkesinin korunmasına ilişkin yöntemler ele alınacaktır. Ancak bunların sunî yapıların tesisini içermesi ve ülke üzerinde yaşayabilecek insan topluluğuna ilişkin koşullar bakımlarından mevcut uluslararası hukuk kuralları ile bağdaşmayacağı tartışılmaktadır. Başka bir devletin ülkesinin, ülkesini kaybeden devlete devrinde ise bu ülke üzerinde devlet statüsünün korunmasının politik olarak mümkün olup olmadığı bir diğer tartışmalı hususu teşkil eder. Mevcut statünün korunmasına yönelik ikinci çözüm kategorisi ise farazî niteliktedir. Yani bu durumlarda gerçekte devlet statüsü devam etmezken bazı gerekler dolayısıyla devam eder sayılmaktadır. Devlet statüsünün gerçekte olmasa da devam ettiği, esasen devletin vatandaşlarının vatansız kalmaması ve devletin deniz alanlarından faydalanması amaçlarıyla kabul edilmektedir.

Devlet olmanın gerçekte veya farazî olarak korunması dışında bir diğer çözüm önerisi ise başka bir hukuk kişiliğinin tanınması olabilir. Çeşitli koruma gerekleri bakımından bu tür bir çözümün uygun olup olmadığı değerlendirmeye açıktır.

Anahtar Kelimeler: Deniz seviyesinde yükselme, devlet olma, uluslararası hukuk kişiliği, ülke, düşük rakımlı ada devletleri.

SEA-LEVEL RISE AND ITS EFFECTS ON STATEHOOD: AN EVALUATION

The sea-level rise due to climate change has been discussed in international law especially since 1980s. Within this scope, it is envisaged that Maldives will face 50 cm sea-level rise by the end of 21st century. According to likely estimations, depending on sea-level rise, base points and baselines which taken into consideration on determining the maritime zones will changed and especially low-lying islands in the Pacific Ocean will became uninhabitable or completely inundated with water. In this context the practice and theory of international law may require and experience some changes.

International Law Commission (ILC), which included sea-level rise in 2018 its programme of work, considers it's legal effects in three main pillars: law of the sea, statehood issues and the protection of affected persons. Also International Law Association (ILA) established International Law and Sea-Level Rise Committee in 2012 and the committee approaches the topic in three pillars which are the law of the sea, forced migration and human rights, issues of statehood and national security. There are plenty of endeavors including the solution proposals which discuss remarkable sea-level rise issue under similar sub-topics. Because it is a phenomenon embodying fundamental matters like determination of the states' maritime zones, a state's position in international law, migration and protection of human rights related to asylum.

Despite the connection between these sub-topics of the legal effects of sea-level rise, this paper's content was confined to the statehood of low-lying island states and solutions about the protection of their international legal personality. Legal rules are ordinarily based on the actual circumstances which are accepted as constant to some degree. As a matter of fact there are no rules in international law regarding the consequences of physical disappearence of a state's territory, hence issues in this framework were considered in theoretical-principal footing and with ill-matched analogies. When the solutions on statehood issues in terms of sea-level rise examined, they can be understood that they push

the rules and established interpretations of contemporary international law, political applicability or theory of international law.

Firstly methods to preserve the state's territory for protecting the statehood will be handled. However these methods can be inconsistent with contemporary international law because they may include artificial installations or may not meet the requirements of population element. Cession on the other hand, is argued if being a politically possible solution. Second category of methods can be qualified as hypothetical. In these cases statehood does not actually continue however it is accepted as continuing to meet some requirements. Main requirements remarked are the citizenship status of the population and the people's utilization of state's maritime zones.

An alternative solution will be the recognition of an international legal personality which is other than a state's international legal personality. This method needs an evaluation whether it meets the various requirements of protection.

Keywords: Sea-level rise, statehood, international legal personality, territory, low-lying island states.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ'NÜN COVİD-19 PANDEMİSİNDEN SORUMLULUĞU

Dr. Öğr. Üyesi Sevda KESKİN*

Bilindiği üzere 2020 yılının başında Covid-19 salgını baş göstermiş ve tüm dünyayı başta sağlık ve ekonomi olmak üzere birçok açıdan olumsuz etkilemiştir. Hâlihazırda, salgının ortaya çıktığı ülke olan Çin Halk Cumhuriyeti devletinin uluslararası hukuk sorumluluğu tartışma konusu iken; dünya sağlığını korumak amacıyla kurulmuş uluslararası bir örgüt olan Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) sorumluluğu da merak konusu olmuştur. Uluslararası hukuk açısından sorumluluktan söz edebilmek için hukuka aykırı bir eylem ve bu eylemin ilgili uluslararası hukuk kişisine atfedilebilir olması gerekir. Covid-19 pandemisinden dolayı birçok devlet, uluslararası örgüt ve kişi; -başta yaşam hakkı olmak üzere- uluslararası insan hakları, ekonomik ve çevresel haklar açısından önemli zararlara uğramıştır. Ancak uluslararası hukukta sorumluluk açısından zarar ve kusur kavramları zorunlu unsur olarak aranmamaktadır. Bu nedenle genel olarak uluslararası örgütlerin ve özelde de DSÖ'nün sorumluluğundan söz edebilmek için öncelikle uluslararası hukuka aykırı bir eylemin ya da ihmalin olup olmadığı ve eğer bu tür bir eylem ya da ihmal var ise söz konusu, eylemin/ihmalin atfedileceği hukuk kişisinin de tespit edilmesi gereklidir.

Bu çalışmada uluslararası örgütlerin uluslararası hukuk sorumluluklarına ilişkin mevzuat kapsamında, bizzat DSÖ'nün ve salgının ortaya çıkmasına sebep olduğu bilinen Çin Halk Cumhuriyeti'nin hukuka aykırı eylemleri veya ihmallerinin olup olmadığı incelenmiştir. Burada bir devletin eylemi yahut ihmalinden ötürü örgütün sorumluluğu hususu önem arz ettiğinden, Çin'e atfedilen eylemlerinin/ihmallerin niteliği

* Pîrî Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, skeskin@pirireis.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8490-7774.

de tartışılmıştır. Burada DSÖ'nün ve Çin'in bağlı olduğu uluslararası antlaşmalar ve örf adet hukuku incelenmiştir. Bu bağlamda 2005 yılında kabul edilen Uluslararası Sağlık Düzenlemeleri (International Health Regulations), DSÖ'nün Kurucu Antlaşması ve Uluslararası Örgütlerin Sorumluluğuna İlişkin Taslak Maddeler uyarınca, bizzat DSÖ'nün yahut üye devlet Çin'in eyleminden ötürü uluslararası hukukta ihlal ettiği bir yükümlülüğünün olup olmadığı tartışılmıştır. Sonrasında da bu eylemin ya da ihmalin atfedilebilirliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çin'in eylemlerinden ötürü DSÖ'nün sorumlu tutulup tutulamayacağı tartışılmış ve ileriye dönük birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Hukuk, Sorumluluk, Çin.

RESPONSIBILITY OF THE WORLD HEALTH ORGANİZATION FOR COVID-19 PANDEMIC

As it is known, the Covid-19 pandemic broke out at the beginning of 2020 and negatively affected the whole world in many respects, especially health and economy. While the international legal responsibility of the People's Republic of China, where the epidemic occurred, is already a matter of debate; the responsibility of the World Health Organization (WHO), an international organization established to protect world health, has also been a matter of curiosity. In order to determine the international law responsibility, there must be an internationally wrongful act and this act must be attributable to the relevant international legal person. Due to the Covid-19 pandemic, many states, international organizations, and individuals; have suffered significant damages in terms of international human rights -especially the right to life-, economic and environmental rights. However, international law the does not require the concepts of damage and fault as mandatory elements of international responsibility. Therefore, for the responsibility of international organizations in general and WHO in particular; first it should be determined whether there is an act or omission that breached international law; and if there is such an act or omission, the legal person to whom the act/omission is attributed is also needed to be determined.

In this study, it has been examined whether WHO itself and the People's Republic of China, which is known to have caused the outbreak, have unlawful acts or omissions within the scope of the legislation regarding the international legal responsibilities of international organizations. Since the issue of the responsibility of the organization due to the action or omission of a state is important here, the nature of the actions/omissions attributed to China has also been discussed. Here, international treaties and customary law to which WHO and China are bound is examined. In this context, in accordance with the International Health Regulations, Constitution of the World Health Organization and Draft Articles on the Responsibility of International Organizations, it has been discussed whether WHO itself or the member state China has an obligation in international law that it violates due to its action/omission.

Afterwards, the attribution of this act or omission has been inspected. It was discussed whether WHO could be held responsible for China's actions and some prospective suggestions were presented.

Key Words: Covid-19, World Health Organization, International Law, Responsibility, China.

DOĞANIN ZENGİNLİĞİ ORMANLARIN İNSANLIĞIN ORTAK MİRASI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Hilal CECANPINAR*

İnsanlık ve ormanlar arasında yaşamsal bir ilişki mevcuttur. Dünyadaki ormanlar radyasyonu emmek, sıcaklığı önlemek, karbondioksiti kullanıp oksijen üretmek, yağmur suyunu arındırmak, erozyonu önlemek, birçok canlıya ev sahipliği yapmak gibi sayısız işlevi yerine getirirler. Ormansızlaşmanın artması sadece bölgesel olarak bitki örtüsünün azalmasına neden olmaz, bütün dünyayı etkileyen hayati sonuçlar meydana getirir. Ancak ne yazık ki her yıl bir milyon hektara yakın orman, iklim değişikliği, yangınlar, aşkın kullanım gibi sebeplerle yok olmaktadır.

Ormanların korunması sadece günümüz için gerekli olan bir konudan ötedir, ormansızlaşma iklim değişikliğinin en büyük etkenlerinden biridir ve etkileri gelecek kuşaklara da uzanmaktadır. Ormansızlaşma iklim değişikliğini arttırırken, değişen iklim değişikliği ise daha fazla ormanın yok olmasına neden olarak kısır bir döngüye sebebiyet vermektedir.

Ormanların korunması fikri, ehemmiyeti sebebiyle, uzun yıllardır uluslararası hukuk gündeminde de yer almaktadır. Ancak hâlihazırda ormanların korunmasına ilişkin bağlayıcı bir uluslararası hukuk enstrümanı mevcut değildir. Bunun yanı sıra bağlayıcı olmasa da birçok uluslararası hukuk belgesinde ormanların korunması yer bulmaktadır.

UNESCO, ormanların korunması adına, dünya üzerindeki birçok tropikal ormanı dünya mirası listesine almıştır. Ancak söz konusu liste ormanların korunması, sürdürülebilir yönetimi gibi yükümlülükleri devletlerin inisiyatifine bırakmıştır. Ormanların korunması konusu bu denli

* Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, hilalcecanpinar@antalya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8730-4434.

önemli iken daha yüzeysel bir koruma sağlayan dünya mirası konseptinden (ki tüm ormanlar bu kapsamda değildir) daha farklı bir koruma mekanizması sağlayacak olan insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı irdelenmelidir.

Uluslararası hukukta tüm insanlığı ilgilendiren hususlar için insanlığın ortak mirası kavramının geliştiği ifade edebilir. Şimdiye dek ay, derin deniz yatağı, bitki genetik kaynakları ve insanlık genomu insanlığın ortak mirası olarak nitelendirilmiştir. İnsanlığın ortak mirası olarak nitelenen bu kavramlar genellikle bir devletin kullanımına özgülenmeyip, bütün insanlığın faydasına sunulan hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlığın ortak mirasının tanımlandığı ilk belge olan BM Genel Kurulunun 2749 sayılı bildirgesinde, ortak egemenlik, ortak yönetim ve ortak fayda unsurları insanlığın ortak mirası için ifade edilmiştir. Ormanlar ise devletlerin egemenliğinin altında bulunan toprakların üzerinde yer alan ve devletin egemenliğine bağlı olarak sahip olduğu doğal kaynaklardan faydalanma hakkına konu olan doğal oluşumlardır. Ormanların varlığı ve korunması hususlarının tüm insanlığın faydasına olduğuna şüphe yoktur. Ormanların korunması uluslararası hukuk tarafından insanlığın ortak mirası konsepti ile sağlanmaya çalışılırken, devletlerin kullanma ve yararlanma hakkını sağlayan egemenlik kavramı ile bazı hususlarda çelişmesi mümkündür. Ancak devletin egemenliği ve insanlığın ortak mirası kavramları çatıştığında hangisine öncelik verilmesi gerektiği, ormanların insanlığın ortak mirası olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğinin irdelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada öncelikle Ormanların Korunmasına yönelik var olan uluslararası hukuk metinlerine, uluslararası örf adet kurallarına değinilecek ve yeterlilikleri/ eksiklikleri ortaya konulacaktır. Ardından şu ana kadar insanlığın ortak mirası uygulamaları belirtilerek, ormanlar için uygunluğu belirlenmeye çalışılacaktır. Nihayetinde ise dünya üzerinde yaşamın en önemli zenginliği ve kaynaklarından olan ormanların korunabilmesi adına insanlığın ortak mirası konseptinin uygulanabilir olup olmadığı ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ormanların Korunması, İnsanlığın Ortak Mirası, Sürdürülebilirlik, İklim Değişikliği, Egemenlik.

THE EVALUATION OF FORESTS WHICH IS THE WEALTH OF NATURE AS THE COMMON HERITAGE OF MANKIND

There is a vital relationship between humanity and forests. Forests perform numerous functions such as absorbing radiation, preventing heat, using carbon dioxide to produce oxygen, purifying rainwater, preventing erosion, and hosting many living things. Increasing deforestation does not only cause a decrease in vegetation for the region but also has consequences that affect the whole world. Unfortunately, every year about 1 million hectares of forest are devastated due to climate change, fires and overusing.

The protection of forests is more than just a matter of necessity for only the current time, its effects will last the future because deforestation is one of the worst factors of climate change. Deforestation increases climate change, and changing climate causes more forests to disappear, and this leads to a vicious circle.

Because of the importance of forests, protection has been on the agenda of international law for many years. However, there is currently no binding international legal instrument on the protection of forests. In addition, although not binding legal rules, the conservation of forests is included in many international law documents.

UNESCO, for the conservation of forests, has included many tropical forests in the world heritage list. However, that list has left the obligations such as the protection and sustainable management of forests to the own states. While the conservation of forests is so important, it should be examined whether it is possible to consider it to be the common heritage of mankind, which will provide a different protection mechanism than the world heritage concept (not all forests are within this scope), which provides more superficial protection.

It can be express that the concept of the common heritage of humanity has developed for issues that concern all human beings in international law. So far, the moon, the deep seabed, plant genetic resources, and the human genome have been characterized as the common heritage

of mankind. What is considered to be the common heritage of mankind is generally not reserved for the use of a state but offered to the benefit of all humanity. In the declaration numbered 2749 of the UN General Assembly, which is the first document in which the common heritage of mankind was defined, the elements of common sovereignty, common management and common benefit were expressed for the common heritage of mankind. Forests, on the other hand, are natural formations on the territory of states, subject to the right to benefit from the natural resources that a particular state has depending on its sovereignty. There is no doubt that the existence and protection of forests are for the benefit of all humanity. However, when the concepts of the sovereignty of the state and the common heritage of mankind conflict, which one should be given priority and whether forests can be qualified as the common heritage of mankind needs to be examined.

In this study, first of all, the existing international law rules and customs for the protection of forests will be mentioned and their qualifications/deficiencies will be revealed. Then, practices of the common heritage of mankind up to now will be specified, and their suitability for forests will be tried to be determined. In the end, it will be revealed whether the concept of the common heritage of mankind is applicable in order to protect the forests, which are the most important wealth and resources of life on earth.

Keywords: Conservation of Forests, Common Heritage of Mankind, Sustainability, Climate Change, Sovereignty.

ÇEVREYE YÖNELİK TERÖR SALDIRILARI VE BU BAĞLAMDA ALINAN ULUSLARARASI ÖNLEMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Yeşim YILDIZ*

20. yüzyılda artan teknolojik gelişmeler sonrası sanayileşme hızlanmış ve buna bağlı olarak çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır. 1970'li yılların başında gündeme alınmaya başlanan çevresel sorunların listesi hızla büyümüştür. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte güvenlik kavramı yeniden gözden geçirilmiş ve çevresel tehditler de güvenlik kavramının çatısı altına alınmıştır. Çevresel güvenliğe karşı var olan en büyük tehditlerden biri de şüphesiz çevreye hedef alarak gerçekleştirilen terör saldırılarıdır. Literatürde genellikle çevresel terörizm biçiminde anılan bu saldırılar; hükümetleri veya sivilleri sindirmek yahut zorlamak amacıyla devletler veya bireyler tarafından hedef alınan çevresel kaynaklara karşı hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen bir terörizm yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Çevreye yönelik terör saldırıları, çevresel kaynakların araç olarak kullanılmasıyla ortaya çıkabileceği gibi, çevresel kaynakların hedef alınmasıyla da gerçekleştirilebilir. Her iki durumda da ekolojik zarar ve insanlara karşı zarar veya zarar tehdidi meydana gelmektedir. Söz konusu saldırılar nükleer terörizm yahut kimyasal ve biyolojik terörizm yöntemlerinden biriyle gerçekleştirilebilmektedir.

Bununla birlikte radikalleşmiş çevre ve hayvan hakları grupları tarafından çevreyi korumak amacıyla çevreye kasten zarar veren veya vermesi muhtemel olan bir eylemi engellemek yahut durdurmak için bu faaliyetleri yapan özel kişi veya kamu tüzel kişilerinin mülkiyetlerine karşı gerçekleştirilen hukuk ihlalleri ekotaj (ekolojik-sabotaj) olarak isimlendirilmektedir. Günümüzde ekotaj eylemleri çevreci terörizm

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, yesim.yildiz@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4428-6763.

olarak anılmaktadır ve çevreye yönelik terör saldırılarından ayrı değerlendirilmektedir. Özellikle ilk ortaya çıkma dönemlerinde birbiri yerine kullanıldığı görülen bu kavramlar birbirlerinden çok daha farklı amaçlarla gerçekleştirilmektedir. Çevreye yönelik terör saldırılarında çevresel kaynaklar yoluyla kişilerin üzerine korku salınır ve politik yahut ideolojik bir amaç uğruna çevre tahrip edilirken çevreci terörizmde çevre sorunlarına kamuoyunun dikkatini çekmek ve çevre tahribatının önüne geçmek amaçlanmaktadır.

Çevreci terörizmle mücadele için iç hukukta düzenlemeler yapılması yeterlidir. Ancak çevreye yönelik terör saldırıları ile mücadele için iç hukukta yapılacak düzenlemeler haricinde uluslararası önlemler de gerekmektedir. Çevreye yönelik terör saldırılarına ilişkin alınan uluslararası önlemlere bakıldığında ise konunun Birleşmiş Milletler ve NATO dahil birçok uluslararası örgütün gündeminde olduğu görülmektedir. Birçok uluslararası sözleşmede çevre güvenliği konusuna değinilmiş olmasına rağmen, çevreye yönelik terör saldırılarıyla ilgili müstakil olarak 2005 Tarihli Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme haricinde herhangi bir uluslararası sözleşme düzenlenmemiştir. Çevre ile ilgili münferit bir uluslararası örgütün yokluğu göz önüne alındığında, çevreye yönelik terör saldırılarına ilişkin alınan uluslararası önlemlerin eksik kalması doğaldır. Fakat çevre güvenliği başlığı söz konusu konuya yönelik olarak çok geniş kalmaktadır. Artan saldırılar ve bu saldırıların çevrede ve insanlarda oluşturduğu geri dönülemez tahribat göz önüne alındığında çevreye yönelik terör saldırılarının daha fazla gündemde tutulması ve bu hususta daha fazla uluslararası önlem alınması gerekmektedir.

Çalışmada öncelikle çevreye yönelik gerçekleştirilen eylemlerin sınıflandırılması ve çevreye yönelik terör saldırılarının şekilleri ve yöntemleri ele alınacaktır. Sonrasında bu bağlamda alınan uluslararası önlemler değerlendirilecek ve terörizmle mücadelede çevre konusuna dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, terörizm, çevresel terörizm, çevreci terörizm, uluslararası çevre hukuku.

TERRORIST ATTACKS AGAINST THE ENVIRONMENT AND EVALUTION OF INTERNATIONAL MEASURES TAKEN IN THIS CONTEXT

Industrialization accelerated after increasing technological developments in the 20th century and environmental problems emerged accordingly. The list of environmental problems, which started to be put on the agenda in the early 1970s, has grown rapidly. With the end of the cold war period, the concept of security has been reconsidered and environmental threats have been taken under the roof of the concept of security. One of the biggest threats to environmental security is undoubtedly terrorist attacks targeting the environment. These attacks, which are generally referred to as environmental terrorism in the literature; It is defined as a method of terrorism carried out unlawfully against environmental resources targeted by states or individuals in order to intimidate or coerce governments or civilians. Terrorist attacks against the environment can occur with the use of environmental resources as a tool, or they can be carried out by targeting environmental resources. In both cases, ecological damage and harm or threat of harm to humans occur. These attacks can be carried out by one of the methods of nuclear terrorism or chemical and biological terrorism.

However, violations of law are called as ecotage (ecological-sabotage) that occur due to radicalized environmental and animal rights groups against the property of private persons or public legal entities in order to preserve environment and prevent or stop a action that knowingly deliberately harm or possibly harm to the environment. Today, ecotage acts are referred to as eco-terrorism and are considered separately from terrorist attacks against the environment. These concepts, which are seen to be used interchangeably especially in the first emergence periods, are realized for very different purposes from each other. In terrorist attacks against the environment, people are feared through environmental sources and the environment is destroyed for a political or ideological purpose, while in eco-terrorism, it is aimed to attract the public's attention to environmental problems and to prevent environmental destruction.

It is sufficient to make regulations in domestic law to combat eco-terrorism. However, in addition to the regulations to be made in domestic law, international measures are also required to combat terrorist attacks against the environment. When we look at the international measures taken regarding terrorist attacks against the environment, it is seen that the issue is on the agenda of many international organizations, including the United Nations and NATO. Although environmental security has been mentioned in many international conventions, no international convention has been regulated, apart from the International Convention on the Prevention of Nuclear Terrorism (2005), regarding terrorist attacks against the environment. Considering the absence of a single international organization dealing with the environment, it is natural that international measures taken regarding terrorist attacks against the environment are lacking. However, the title of environmental safety remains too broad for the subject in question. Considering the increasing attacks and the irreversible damage caused by these attacks on the environment and people, it is necessary to keep terrorist attacks on the environment on the agenda more and more international measures should be taken in this regard.

In the study, first of all, the classification of actions against the environment and the forms and methods of terrorist attacks against the environment will be discussed. Afterwards, international measures taken in this context will be evaluated and attention will be drawn to the issue of environment in the fight against terrorism.

Keywords: Environment, terrorism, environmental terrorism, eco-terrorism, international environmental law.

2. GÜN

24 EYLÜL 2021

IV. OTURUM

BÖLGESEL GELİŞMELER

KAPALI MARAŞ KISMİ AÇILIMI VE TAŞINMAZ MAL KOMİSYONU İLİŞKİSİNİN ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ERÇAKICA[*]

Özet: Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlar arasında 1963 yılından sonra yaşanan etnik çatışmalar 1974 yılına, Türkiye'nin adaya gerçekleştirdiği askeri çıkarmaya kadar devam etmiştir. Bunun ardından yaşanan süreçte gerçekleştirilen görüşmelerde adadaki soruna herhangi bir çözüm bulunamayınca, Kıbrıslı Türkler, 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ismini verdikleri devleti ilan etmişlerdir. Bu sürecin ardından Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların Kıbrıs'ın kuzeyinde ve güneyinde izledikleri farklı mülkiyet politikaları, Kıbrıs sorununu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Bu sorunun en azından bir kısmını çözmek için kurulan Taşınmaz Mal Komisyonu, şu anda fiilen ikiye bölünmüş olan Lefkoşa'nın kuzeyinde, mülkiyet sorununa ilişkin önüne gelen başvuruları incelemektedir. Bu Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin olmasa da, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkili bir iç hukuk yolu olarak tanınmıştır; ancak Taşınmaz Mal Komisyonu'nun uzun süredir Kapalı Maraş ile ilgili başvuruları beklettiği bilinmektedir. 1974 yılı öncesinde bir turizm merkezi olan Maraş'ın, yerleşime kapatılarak Kapalı Maraş'a dönüşmesi, buranın eski sakinlerinin mülkiyet hakkı sorununu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Vakıflar İdaresi'nin de Kapalı Maraş'taki mülklerin mülkiyetine ilişkin bazı ciddi iddiaları vardır. Durum, 2021 yılında yapılan Kapalı Maraş'ın kısmi açılımına yönelik girişiminin ardından, tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Belirtilmesi gerekir

[*] Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi, mustafa.ercakica@baucyprus.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0197-1207.

ki, Kapalı Maraş'ta askeri bölge statüsünden çıkartılan ve çıkartılmayan bölgelerdeki mülkiyet hakkı sorununa ne Taşınmaz Mal Komisyonu'nun, ne de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin nasıl bir çözüm üreteceği henüz bellidir. Vakıf mülklerinin mülkiyetinin kime ait olduğu konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Vakıflar İdaresi'nin iddiaları uluslararası hukukta bir karşılık bulamamıştır. Kıbrıs sorununa taraf olanların Kapalı Maraş'a yönelik tutumlarının ve konunun Taşınmaz Mal Komisyonu'nu da ilgilendiren boyutlarının hukuki çerçevede ele alınması önem taşımaktadır. Kapalı Maraş'taki mülkiyet sorununun, bölgede bulunan taşınmaz mülklerin 1974 yılındaki tapu kayıtlarına göre mülkiyet hakkı sahibi olan sakinlerine verilerek çözülebileceği beklentisi, uluslararası toplum nazarında hakim olan beklentidir. Kıbrıslı Türkler bunun aksine bir tutum sergileme niyetini ortaya koymamıştır. Bunların yanında, Birleşmiş Milletler'in, Kapalı Maraş'ın yönetiminin adada bulunan ve UNFICYP olarak anılan barış gücü misyonuna aktarılması gerektiği beklentisi içinde olduğu da bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Sorunu, Kapalı Maraş, Taşınmaz Mal Komisyonu, Mülkiyet Hakkı, Vakıflar İdaresi.

AN EVALUATION OF THE PARTIAL RE-OPENING OF VAROSHA AND THE IMMOVABLE PROPERTY COMMISSION RELATION UNDER INTERNATIONAL LAW

Abstract: Ethnic conflicts between Turkish Cypriots and Greek Cypriots in Cyprus started in 1963, and continued until 1974, when Turkey made the peace operation. As no solution could be found to the Cyprus crisis during the negotiations held after 1974, Turkish Cypriots declared their independence and established their state called Turkish Republic of Northern Cyprus, in 1983. Following this, the different property policies of Turkish Cypriots and Greek Cypriots in the north and south of Cyprus respectively made the Cyprus problem more inextricable than it was. The Immovable Property Commission is established in order to resolve at least some parts of this problem, and currently this Commission is evaluating applications regarding the Greek Cypriot claims on violations of their right to property. The Commission is located in the north of Nicosia, which is a city currently divided into two. The Commission has been recognized by the European Court of Human Rights as an effective domestic remedy, maybe not a local remedy of Turkish Republic of Northern Cyprus, but Turkey. However, it is known that the Immovable Property Commission has been waiting for applications related to Varosha for a long time. Varosha, which was a tourism center prior to 1974, was closed to settlement in 1974. The residents of Varosha prior to 1974 claim the violation of their right to property. In addition, the Evkaf Administration in the Turkish Republic of Northern Cyprus has some serious claims regarding the ownership of the properties in Varosha. The situation has started to be re-discussed after the initiative for partial opening of Varosha in 2021. It should be noted that it is not clear yet how the Immovable Property Commission and the European Court of Human Rights will solve the problem of right to property in Varosha for the streets which have been removed from military zone status and are aimed to be opened, or still in that status. The claims of the Evkaf Administration in the Turkish Republic of Northern Cyprus regarding the ownership of the immovable properties in Varosha have not found a response under the international law. It is important to discuss the

initiatives and claims of the parties to the Cyprus problem towards Varosha and the dimensions of the issue related to the Immovable Property Commission, within the legal framework. The expectation that the right to property problem in Varosha can be solved by giving the immovable properties in this zone to the residents who have owned these properties prior to 1974 under the official land registries of 1974 is the prevailing expectation of international community. It should be remembered by the international community that Turkish Cypriots did not show their intention to take a contrary step, and give these properties to a third party. Besides, it is known that the United Nations expects that the administration of Varosha must be transferred to the peacekeeping mission on the island, known as UNFICYP.

Keywords: Cyprus Problem, Varosha, Immovable Property Commission, Right to Property, Evkaf Administration.

TÜRKİYE VE AZERBAYCANIN UZAY HUKUKU DÜZENLEMELERİNİN MUKAYESESİ

Doç. Dr. Halilov Zafik ZAKİROĞLU*

Azerbaycan ile Türkiye arasında tarihsel bir geçmişe dayanan dostluk ve kardeşlik ilişkileri güçlenmeye devam etmektedir. Azerbaycan ve Türkiye, uzay dahil tüm alanlarda başarılı bir şekilde işbirliği yapmaktadır. Makalenin amacı, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki uzay hukuku alanındaki mevcut durumu mukayese etmek ve karşılıklı entegrasyon süreçlerini dikkate alarak ilgili önerilerde bulunmak için daha uygun bir yaklaşımı desteklemektir. Mevcut durumu dikkate alarak, Türkiye ve Azerbaycan'da uzay hukuku alanındaki güncel durumu karşılaştırarak önerilerimizi yapmaya çalışacağız.

Her iki ülkede de Uzay Kanununun kabul edilmesi için bir takım çabalar gösterilmesine rağmen, sonuç olarak bu alanda kapsamlı bir mevzuat kabul edilmemiştir. Uluslararası Hukuk Derneği (ILA) tarafından 2012 yılında Sofya'da düzenlenen uluslararası konferansta kabul edilen Ulusal Uzay Mevzuatı Model Kanun Taslağı'nın yapısı ve ana yönleri, uzay faaliyetleri ile ilgili ulusal kanun taslağının her iki ülkede de kabul edilmesi için daha uygundur. Günümüzün uzay alanındaki ticari eğilimlerini her iki ülkenin "Uzay Kanunu" yasa taslağı çerçevesinde daha etkin bir şekilde değerlendirmek iyi olacaktır.

Hem Türkiye hem de Azerbaycan, geleceğin önemli uzay devletleri olarak, dünya ülkelerinin bu alandaki yasama deneyimlerine dayalı olarak çıkarılacak ilgili mevzuat çerçevesinde uzaya fırlatılan araçlarla ilgili güncel konulara odaklanmalıdır. Bu bağlamda, uzay araçlarının

* Azerbaycan Ulusal Havacılık Akademisi, zafiq@mail.ru, ORCID ID: 0000-0002-9163-9883.

devlet tescilleri konusunda Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ülkeleri (İspanya, Belçika, Hollanda, Avusturya vb.) ve Güney Kore'nin deneyimlerinin uygulamasını daha doğru bulmaktayız. Bununla alakalı, Güney Kore deneyiminden yararlanarak uzay araçlarının verimli kullanımı ve yönetimi için plan ve programların benimsenmesi özellikle önem taşımaktadır.

Her iki ülkedeki havacılık alanında olan ulusal mevzuatda belirlenen ilgili konuları yeni Uzay Kanunu ile koordine etmek ve herhangi bir çelişkiyi (sorumluluk konularında vb.) açıklığa kavuşturmak çok önemlidir.

Dünyadaki çoğu ülkenin deneyimine dayanarak Türkiye, Aralık 2018 tarihinden bu yana uzay alanında faaliyetlerin tek kurum eliyle yürütüle bileceğini tercih etmişse de, ancak bu sorun Azerbaycan'da henüz tam olarak çözüme kavuşmamıştır.

Son yıllarda Azerbaycan, uzay alanında bir dizi önemli uluslararası sözleşmenin kabul edilmesi ve onaylanması için çalışmaktadır. Bununla birlikte, önemli uluslararası sözleşmelerden Azerbaycan, yalnız 27 Ocak 1967 tarihli Uzay Antlaşması'na katılmıştır. Kardeş ülke Türkiye, uzay hukuku alanındaki beş önemli uluslararası anlaşmanın tümüne katılmıştır.

Her iki ülke ulusal uzay programını kabul etmiştir. Azerbaycan'da 2009 yılında Uzay Endüstrisinin Oluşturulması ve Geliştirilmesi Programı ve 2018 yılında 2019-2022 yıllarını kapsayan Uydu Aracılığıyla Dünya'nın Uzaktan Algılanması konusunda özel bir program kabul edilmiştir. Türkiye'nin Milli Uzay Programı 9 Şubat 2021'de kabul edilmiş ve geleceğe yönelik geniş stratejik hedefler içermektedir. Her iki ülkenin uzay programlarının birbiriyle bağlantılı olması ve diğer alanlarda olduğu gibi müttefiklik faaliyetlerini daha da genişletmesi gerektiğine inanmaktayız. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin Milli Uzay Programında tespit edilen ortak ülkelerden birinde bir uzay limanının kurulmasıyla ilgili olarak Azerbaycan veya Türk devletlerinden biri düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Azerbaycan, uzay hukuku, hukuki düzenleme, Uzay Kanunu.

COMPARISON OF SPACE LAW REGULATIONS OF TURKEY AND AZERBAIJAN

The friendly and fraternal relations between Azerbaijan and Turkey, which have an ancient history, continue to strengthen. Azerbaijan and Turkey are successfully cooperating in all areas, including space. The purpose of the article is to compare the current situation in the field of space law between Turkey and Azerbaijan and to substantiate a more expedient approach to making relevant proposals, taking into account the processes of mutual integration. We will try to make our proposals with comparisons noting the current situation in the field of space law in Turkey and Azerbaijan.

Although a number of efforts have been made in both countries to adopt the Space Activities Act, as a result, no comprehensive and broad legislation in the field of space has been adopted. It is more expedient to give priority the structure of the Draft Model Law for National Space Legislation, adopted by the International Law Association (ILA) at the international conference in Sofia in 2012, for the draft national Space Activities Act to be adopted in both countries and to the main directions. It would be good to consider more effectively the commercial trends of the modern era in the field of space in the framework of the draft law "Space Activities Act" of both countries.

Both Turkey and Azerbaijan, as the main space states of the future, should focus on important issues related to space objects within the framework of the relevant legislation to be adopted based on the legislative experience of the world countries in this field. In this regard, it is more appropriate to apply the experience of the United States, European Union countries (Spain, Belgium, the Netherlands, Austria, etc.) and South Korea in the state registration of space objects. In this connection, it is especially important to adopt plans and programs for the efficient use and management of space objects, referring to the experience of South Korea.

It is very important to coordinate the newly adopted "Space Activities Act" on the relevant issues of the national legislation in the field of

aviation in both countries and to clarify any contradictions (in matters of responsibility, etc.) that may arise.

Based on the experience of most countries in the world, Turkey has preferred a single entity approach in the space field since December 2018, but this issue has not yet been fully resolved in Azerbaijan.

In recent years, Azerbaijan has been working to adopt and ratify a number of key international legal instruments in the field of space. However, of the major international legal acts, Azerbaijan has only acceded to the Outer Space Treaty of January 27, 1967. Fraternal country Turkey has acceded to all five major international agreements in the field of space law.

Both countries have adopted a national space program. The program for the establishment and development of the space industry in Azerbaijan was adopted in 2009, and in 2018 a special program on remote sensing of the Earth via satellite was adopted, covering 2019-2022. And Turkey's "National Space Program" was adopted on February 9, 2021 and contains broad strategic goals for the future. We believe that the space programs of both countries should be coordinated and, as in other areas, allied activities are to be expanded further. From this point of view, Azerbaijan or one of the Turkic states can be considered in connection with the establishment of a space port in one of the partner countries mentioned in Turkey's "National Space Program".

Keywords: Turkey, Azerbaijan, space law, legal regulation, Space Activities Act.

BREXİT SONRASI BİRLEŞİK KRALLIK GÖÇ POLİTİKALARI: AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Hatice YAZGAN[*]

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılması (Brexit), gerek Birleşik Krallık gerekse AB tarafında başta AB hukukunun temellerini oluşturan "dört özgürlük" ile ilgili düzenlemeler olmak üzere birçok politikayı etkilemiştir. 31 Ocak 2020 tarihi itibariyle gerçekleşen Brexit sürecinde, 2016 yılında gerçekleştirilen referandum öncesi ve sonrası en çok gündeme gelen ve Brexit kararının çıkmasına neden olan konulardan biri de Birleşik Krallık'a "göç" konusudur. Brexit sürecinde popülist söylemlere konu olan göç konusu, kamuoyunda en çok üçüncü ülkelerden Birleşik Krallık'a düzenli ve düzensiz göçü, bir yandan da serbest dolaşım hakkı çerçevesinde AB vatandaşlarının ülkeye gelişleri kapsamında tartışılmıştır. Brexit sonrası AB hukuku çerçevesinde serbest dolaşım hakkının sona ermesinden sonra da başta Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşlarının Birleşik Krallık'a göçü, ikameti ve diğer konularla ilgili tartışma devam etmiştir. Brexit sonrası düzenlemeler çerçevesinde Birleşik Krallık, 1 Ocak 2021 tarihi itibariyle "puan temelli" yeni bir göç sistemi (point based immigration system) oluşturmuş ve Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşlarının oturma haklarına ilişkin bir düzenleme (EU Settlement Scheme-EUSS) yürürlüğe girmiştir. Bu çalışma Brexit referandumu tartışmaları ve AB'den çıkış kararı akabindeki gelişmeler çerçevesinde AB'den Birleşik Krallık'a göç konusunun nasıl etkilendiğini AB hukuku açısından tartışmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede AB vatandaşları ile karşılaştırmalı bir perspektif ortaya koymak amacıyla üçüncü ülkelerden Birleşik Krallık'a göç konusu da ana noktaları ile ele alınacaktır. AB

[*] Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, hyazgan@karatekin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7906-0062.

hukuku kapsamında serbest dolaşım hakkı başta olmak üzere AB vatandaşlığının öngördüğü hakların, Brexit sonrası Birleşik Krallık'ta yaşayan AB vatandaşları açısından nasıl bir hak ve yükümlülük çerçevesi ortaya koyduğu ve bu durumun Brexit öncesine kıyasla gerek AB gerekse Birleşik Krallık'ta ne gibi etkilere yol açabileceği çalışmanın üzerinde duracağı noktalar arasındadır. Bu doğrultuda, göçü sınırlandırmayı amaçlayan Birleşik Krallık'ın Brexit sonrası düzenlemelerinin; AB hukuku yanında, uluslararası göç yönetişimi bağlamında da hukuki, ekonomik ve siyasi etkileri olacaktır. Sözkonusu düzenlemeler, AB fikrinin temelinde yer alan serbest dolaşım özgürlüğünün kazanımları bakımından gerek Birleşik Krallık gerekse AB açısından geriye gidiş olarak yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: AB Vatandaşlığı, Avrupa Birliği, Brexit, Göç, Serbest Dolaşım.

UNITED KINGDOM'S IMMIGRATION POLICIES AFTER BREXIT: AN EVALUATION FROM THE EUROPEAN UNION LAW PERSPECTIVE

Britain's exit from the European Union (EU) (Brexit) has affected many policies both in the United Kingdom (UK) and the EU, including the regulations regarding the "four freedoms" in the first place that constitute the basis of the EU law. During the Brexit process which took place as of January 31, 2020, one of the issues that came to the fore the most before and after the referendum held in 2016 and that led to the Brexit decision was the issue of "immigration" to the UK. Immigration issue, which has been subject to populist discourses during the Brexit process, has been discussed in the public mostly within the scope of regular and irregular migration from the third countries, as well as the arrival of the EU citizens within the framework of the right of free movement. After the end of the right of free movement after Brexit, the debate on the immigration and residence arrangements of the EU citizens living in the UK continued. Within the context of post-Brexit arrangements regarding immigration, UK has created a new "point-based immigration system" as of January 1, 2021 and an arrangement has come into force regarding the residence rights of the EU citizens living in the UK which is called "EU Settlement Scheme" (EUSS). This paper aims to discuss how the immigration from the EU to the UK is affected in terms of the EU law during the Brexit referendum discussions and the developments after the Brexit decision. In this context, in order to present a comparative perspective with the arrangements regarding the EU citizens, immigration from third countries to the UK will be discussed with main points. The other issues to be examined in the paper include: What kind of a framework of rights and obligations envisaged by the EU citizenship, especially the right of free movement presents a framework of rights and obligations for the EU citizens living in the UK after Brexit and what effects this situation will have on both the EU and UK compared to pre-Brexit. In this respect, UK's post-Brexit regulations which aim to restrict immigration to the UK will have legal, economic and political effects in relation to the international migration governance as well as the EU law. These arrangements

can be interpreted as a regression for both the UK and the EU in terms of the achievements of the right of free movement, which is at the core of the EU idea.

Keywords: Brexit, European Union, EU Citizenship, Free Movement, Immigration.

ULUSLARARASI HUKUKTA HÜKÜMETLERİN TANINMASI BAĞLAMINDA TALİBAN'IN TANINMASI SORUNU

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin DABANLIOĞLU ALANUR*

ABD'nin 11 Eylül 2001 saldırılarının sorumlusu olarak gördüğü El Kaide terör örgütüne yardım ettiği gerekçesiyle Taliban rejimini ortadan kaldırmak için Afganistan'ı işgal etmesi ve kendi güdümünde bir hükümet kurulmasından 20 yıl sonra Taliban, yeniden ülkenin kontrolünü ele geçirerek ülkeyi yönetme iddiasında bulunmakta ve halkın meşru temsilcisi olarak tanınmak istemektedir.

Ülkenin seçilmiş devlet başkanı ise ülkeyi yönetme iddiasında bulunmamaktadır. Bu durum ülkeyi terkeden bir devlet başkanının 'sürgünde hükümetinin' tanınması ihtimalini dahi ortadan kaldırmakta ve uluslararası toplumun üyeleri olan devletleri, alternatifi olmayan ve ülkenin etkin kontrolünü ele geçirmiş bir gücü, ülkenin tek yasal temsilcisi olarak tanıyıp tanımama ve ilişkilerine buna göre yön verip vermeme konusunda bir tercih yapmaya itmektedir.

Hükümetin tanınması anlamına gelen bu uygulama, devletlerin tanınmasından farklıdır. Bir devletin bir başka devletin hükümet değişikliğini tanımayı reddetmesine rağmen, o devlet uluslararası bir tüzel kişi olarak tanınmasını kaybetmez. Devlet soyut bir tüzel kişiliktir, devletin uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesinin isteneceği makamın belirlenmesi önemlidir.

Bir hükümeti tanıma ihtiyacı, sadece mevcut hükümetin zorla devrildiği, anayasaya aykırı usulle iktidarın ele geçirildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Devletleri hükümetleri tanımaya zorlayan bir hukuki düzen-

* Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, ndabanlioglu@erzincan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3896-9787.

leme uluslararası hukukta olmadığı gibi yeni bir hükümeti diğer devletlerin, hangi kriterlere göre tanıyacağına ilişkin normatif bir düzenleme de bulunmamaktadır. Hükümetlerin tanınması, uluslararası hukuktan ziyade devletlerin siyasi çıkarları gereği takdire bağlı kararlarına dayanmaktadır. Bu durum konuyla ilgili devlet uygulamalarında tutarsızlığa neden olmaktadır. Tanıma, siyasi niteliğine rağmen birçok hukuki sonuç doğuran bir irade beyanıdır.

De facto tanınsa dahi bir hükümetin uluslararası topluluğa hukuksal bazda entegre olması de jure (hukuki) tanınmasına bağlıdır. Tanıma hususunda demokratik meşruiyet ve etkin kontrol yaklaşımları ön plana çıkmaktadır. Uluslararası hukuk, iç işlerine karışma yasağı çerçevesinde her ne kadar bir iktidarın nasıl başa geldiğini sorgulamasa da, BM Şartı gereği tüm devletlerin korumakla yükümlü olduğu temel insan haklarının ancak halkın rızasını alarak iktidarı elinde tutan, demokratik ilkelere bağlı bir yönetimle korunabileceği bir gerçektir. Ülkede etkin kontrolü sağlayan Taliban için ise demokratik meşruiyetten söz edilemeyecektir. İleride de Talibanın halkın rızasını almak için demokratik yollara başvurmayacağı kuvvetle muhtemeldir.

Talibanın tanınmaması insan haklarını ve özelde kadın haklarını ihlal etmesine engel olamasa da, tanınma bekleyen bu örgüte karşı, tanıma uygulaması insan haklarına bağlılığı teşvik etmek için bir baskı aracı olarak kullanılabilir.

Taliban tarafından insan haklarının ağır şekilde ihlal edildiği dikkate alınırsa, benzer her durumda uluslararası hukukun aktörlerinden beklenen, tanıma hususunda karar vermek için doğru değerlendirme yapılması ve insancıl hukuk kurallarına uyma, insan haklarını koruma, uluslararası barışın sağlanması için terörizmin önlenmesi gibi mevcut hukuki yükümlülükler çerçevesinde hareket etmeleridir.

Hükümetlerin tanınmasının uluslararası hukukta gerekli olup olmadığı, devletin tanınması ile ilişkisi, günümüzde tanıma konusunda hangi yaklaşımların tercih edildiği, çeşitli devlet uygulamaları ve tüm bunların Talibanın tanınması meselesine nasıl ışık tutacağı "Uluslararası Hukukun Güncel Sorunları" Konferansında paylaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Hükümetlerin tanınması, de jure, de facto, Taliban, uluslararası hukuk.

THE PROBLEM OF RECOGNITION OF THE TALIBAN IN THE CONTEXT OF RECOGNITION OF GOVERNMENTS IN INTERNATIONAL LAW

20 years after the USA invaded Afghanistan to eliminate the Taliban regime, on the grounds that it has been in bed with the terrorist organization Al-Qaeda, which USA considers responsible for the September 11, 2001 attacks, then with taking the government under its control, the Taliban claims to rule the country by taking control of the country again, and they want to be recognized as the legitimate representative of the people.

The elected president of the Afghanistan has no longer any pretensions to run the country. This situation eliminates even the possibility of recognizing the 'government in exile' of a head of state who has left the country, and pushes the states that are members of the international community to make a choice whether to recognize a power that has no alternative and has taken effective control of the country, as the only legal representative of the country, and to steer their relations accordingly.

This practice, called the recognition of the government, is different from the recognition of the states. Even if a state refuses to recognize another state's change of government, the latter does not thereby lose its recognition as an international legal person. The state is an intangible legal entity, therefore it is important to determine the authority who will be asked to fulfil international obligations of the state.

The need to recognize a government only arises when the existing government is forcibly overthrown, when power is seized by an unconstitutional procedure. In international law, there is no legal regulation that obligate the states to recognize the governments of others, nor is there normative regulation regarding the criteria by which other states will recognize a new government. Recognition of governments is based on discretionary decisions of states in their political interests rather than international law. This situation causes inconsistency in government practices on the subject. Despite its political nature, recognition is a declaration of will that has many legal consequences.

Even if it is recognized de facto, the legal integration of a government into the international community depends on de jure recognition is granted to it. Democratic legitimacy and effective control approaches come to the fore in recognition. According to the principle of non-interference in internal affairs, although international law does not question how a government comes to power, it is a fact that the basic human rights that all states are obliged to protect as per the UN Charter can only be protected by a government that holds the power by obtaining the consent of the people and adheres to democratic principles. Democratic legitimacy cannot be reckoned for the Taliban, which maintains effective control in the country. It is highly probable that in the future, the Taliban will not resort to democratic means to gain the consent of the people.

Although non-recognition of the Taliban cannot prevent its violation of human rights and women's rights in particular, the practice of recognition against it which expect to be recognized can be used as a tool of pressure to promote commitment to human rights. Considering the gross violations of human rights by the Taliban, what is expected from the actors of international law in any similar situation is to make a correct assessment in order to decide on recognition and to act within the framework of existing legal obligations such as complying with humanitarian law rules, protecting human rights, preventing terrorism in order to ensure international peace.

Whether the recognition of governments is necessary in international law, its relationship with the recognition of the state, which approaches are preferred in recognition today, various state practices and how all these will shed light on the issue of the recognition of the Taliban will be tried to be shared in the "Current Issues of International Law" Conference.

Keywords: Recognition of governments, de jure, de facto, Taliban, international law.

ULUSLARARASI HUKUK ÇERÇEVESİNDE DOĞU EGE ADALARININ HUKUKİ STATÜSÜ

Arş. Gör. Abdulkadir GÜLÇÜR*

Doğu Ege adalarının Yunanistan'ın egemenliğine devredilmesinden itibaren Ege'deki status quo'nun asli unsurlarından birisi bu adaların askerden arındırılmış statüde olmalarıdır. Yunanistan bu adaların askerden arındırılmış olma statüsünü, uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal etmek suretiyle, 1970'lerden itibaren mezkûr adalarda askeri varlığını tesis etme yoluna gitmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hiçbir uluslararası belgenin veya uluslararası genel hukuk kuralının zımnen dahi olsa Yunanistan'a söz konusu adaları yeniden silahlandırma hakkı vermediğini savunmaktadır. Türkiye'nin bu hususa dair savlarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

İlk olarak Türkiye 1914 tarihli Altı Büyük Devlet kararını öne çıkarmaktadır. 8 Ekim 1912 tarihinde Balkan Savaşı'nın çıkması sonrası, Yunanistan; Limni, Semadirek, Bozcaada, Gökçeada, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adalarından oluşan diğer Ege Adalarını işgal etmiştir. 13 Şubat 1914'te bu altı devletin (Büyükelçiler Toplantısı) Osmanlı ve Yunanistan'a bildirdikleri karar üzerine, Gökçeada ve Bozcaada ve Tavşan adaları, Osmanlı'ya geri verilmiş ancak Yunanistan'ın işgal ettiği diğer Ege Adalarının hâkimiyeti de "bu adalarda askeri istihkâm yapılmaması ve bunların deniz üssü olarak kullanmaması" gibi şartlarla Yunanistan'a bırakılmıştır. İkinci olarak, 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın 12. Maddesi 1914 Altı Büyük Devlet kararı ile oluşturulan statü tasdik edilmiştir. Antlaşmanın 13. Maddesi, bu adalar için askerden arındırma yöntemlerini öngörmüş ve Yunanistan'ın uymakla yükümlü olduğu

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, abdulkadir.gulcur@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4912-2610.

biçimde askeri güçlerin varlığı ve tahkimlerin kurulması ile ilgili olarak kısıtlamalar getirmiştir.

Son olarak, 1947 Paris Barış Antlaşması ile On İki Ada ve onlara bağlı adacıkların Yunanistan'a devredilmesi ile askerden arındırma ilkesinin geçerliliği Türkiye'ye yakın olan Ege adaları üzerindeki geçerliliği teyit edilmiştir. Paris Barış Antlaşması'nın 14. Maddesi adalar üzerindeki Yunan egemenliği ile Türkiye'nin güvenliği arasında bir dengenin kurulmasını amaçlamış ve ikinci fıkrada açıkça mezkûr adaların askerden arındırılacağı ve askerden arındırılmış halde tutulacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan Türkiye'nin Kara Kuvvetlerindeki Dördüncü ordusu olan Ege Ordusu'nun Yunan adalarının güvenliği için tehdit oluşturduğu ve bu yüzden adaların tekrar silahlandırıldığı yönünde de Yunanistan'ın bir iddiası bulunmaktadır. Bu iddianın geçerli olmadığına dair Türkiye'nin savları şu şekilde sayılabilir.

İlk olarak Doğu Ege'de bulunan Yunan adalarının aksine Türkiye Cumhuriyeti'nin Ege kıyılarındaki topraklarında askerden arındırılma şartı koşan herhangi bir düzenleme olmayıp, Türkiye'nin tam egemenliği söz konusudur. Türkiye'nin bir diğer temel savı da Ege Ordusunun eğitim amaçlı ve savunma odaklı bir yapısı olduğu yönündedir. Buna karşın Yunanistan Ege Bölgesi'ndeki Türk askeri varlığına doğrudan bir karşıtlık durumunda olmadığını, dolayısıyla Ege Ordusunun ofansif veya defansif karaktere sahip olup olmadığından bağımsız şekilde Türkiye'ye karşı herhangi art niyet taşımadan Yunan hükümetinin herhangi bir hükümetin yapacağı şekilde en kötü senaryoya hazır olma amacıyla Doğu Ege Adalarında askeri varlığını arttırdığını iddia etmektedir. Netice itibariyle hem 1923 Lozan Antlaşması hem de 1947 Paris Antlaşması el'an etkinliğini devam ettirmektedirler. Türkiye'nin buradaki adaların statüsü ve askerden arındırılmış yapılarına dair hukuki pozisyonu uluslararası hukuk ve reel politik bakımından oldukça güçlüdür.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yunanistan, Doğu Ege Adaları, 1923 Lozan Barış Antlaşması, 1947 Paris Barış Antlaşması

THE LEGALITY OF THE STATUS OF THE EASTERN AEGEAN ISLANDS WITHIN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL LAW

One of the essential elements of the status quo in the Aegean since the sovereignty transfer of the eastern Aegean islands to Greece is that these islands are in a demilitarized status. By violating the demilitarized status of these islands and its obligations arising from international treaties, Greece has sought to establish its military presence on the aforementioned islands since the 1970s. The Republic of Turkey argues that no international instrument or general rule of international law, even implicitly, gives Greece the right to rearm the islands in question. It is possible to list Turkey's arguments on this issue as follows.

First of all, Turkey highlights the Six Powers decision of 1914. After the Balkan War broke out on 8 October 1912, Greece; occupied the other Aegean Islands consisting of Limnos, Samothrace, Imroz, Tenedos, Lesbos, Chios, Samos, and Nikarya. Upon the decision of these six powers (Meeting of Ambassadors) to the Ottomans and Greece on February 13, 1914, Imroz, Tenedos, and Neandros Islands were returned to the Ottoman Empire, but the dominance of the other Aegean Islands left to Greece. However, it was also stated that "no military fortifications should be made on these islands and they are not to use as a naval base". Secondly, the status established by the 1914 Six Powers decision was continued with Article 12 of the 1923 Lausanne Peace Treaty. Article 13 of the Lausanne Peace Treaty provided for demilitarization methods for these islands and imposed restrictions on the presence of military forces and the establishment of fortifications, as Greece was obliged to comply with.

Finally, with the 1947 Paris Peace Treaty, the Dodecanese Islands and their islets were transferred to Greece, and the validity of the demilitarization principle on the Aegean islands close to Turkey was confirmed. Article 14 of the Paris Peace Treaty aimed to establish a balance between Greek sovereignty over the islands and Turkey's security, and in the second paragraph it was explicitly stipulated that the said islands would be demilitarized and kept in a demilitarized situation. On the other hand,

Greece has a claim that the Aegean Army, the fourth army in Turkey's Land Forces, poses a threat to the security of the Greek islands and therefore the islands are re-armed. Turkey's arguments that this claim is not valid can be listed as follows.

First of all, unlike the Greek islands in the Eastern Aegean, there is no regulation stipulating demilitarization in the territory of the Republic of Turkey on the Aegean coast, and Turkey's full sovereignty is in question. Another basic argument of Turkey is that the Aegean Army has a training-oriented and defense-oriented structure. On the other hand, Greece is not in direct opposition to the Turkish military presence in the Aegean Region, therefore, regardless of whether the Aegean Army has an offensive or defensive character, without any ill-will towards Turkey, the Greek government claims that it aims to be ready to the worst-case scenario as any government would do. Greece claims that it has increased its military presence for this reason in the Aegean Islands. Consequently, both the 1923 Lausanne Treaty and the 1947 Paris Treaty continue their effectiveness. Turkey's legal position regarding the status and demilitarized situations of the islands here is very strong in terms of international law and real politics.

Keywords: Turkey, Greece, Eastern Aegean Islands, 1923 Lausanne Peace Treaty, 1947 Paris Peace Treaty.